

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXXI рік видання. № 334, квітень, 2022

Великдень у Карпатах,
Анатолій Лучко

*І чужому навчайтесь,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шибанко

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Корнелій Ірод, Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Михайло Михайлюк,
Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;

E-mail: nas.holos@uur.ro

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія

Redacția:

**Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România**

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати й редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ 2022 – рік Григорія Сковороди
Біблійна символістика в інтерпретації Сковороди
- ❖ *Віргілію Ріцьку – 85*
- ❖ *Україномовна проза другої половини XX століття на території Румунії*
- ❖ *Маловідомі в Румунії сторінки української фольклористики*
2. Рідномовні аєди
- ❖ *Історичні румунсько-українські інтерференції в просторі між Дністром і Карпатами протягом століть*
- ❖ *Поема-фантазія «У Бога за дверима лежала сокира» як символ волі й молитви благання за дерево життя або «вольності й братолюбія»*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (LXXVI)*
- ❖ *Павло Шовкалюк. Експерименти зі змістом та формою*
- ❖ *«Українська музика й танець особливо виразні й глибокі, вони доходять до душі публіки...» (Інтерв'ю)*
- ❖ *Біле піаніно (оповідання)*
- ❖ *Парадокс (Уривок з роману)*
- ❖ *Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)*
- ❖ *Пригоди хороброго опришка Григорія Пінті*
- ❖ *Християнські читання «Гірчичне зерно» (Оповіді про основи християнського віровчення)*

Шановні українці! Шановні румунські друзі!

Великдень – це свято світла, що несе надію та любов, це визначальний момент для християн, коли усі ми більше ніж коли-небудь зосереджуємо свою увагу на собі та на інших.

Воскресіння Спасителя, триумф життя над смертю – це основа нашої віри, яка є неогідною допомогою у випробуваннях, які трапляються у нашому житті, коли прагнемо, щоб в Україну повернувся мир, заснований на любові, справедливості та правді.

Свято Воскресіння Господнього традиційно є нагодою для самопізнання і возз'єднання сім'ї, згадування давніх традицій та звичаїв, що передаються з покоління в покоління.

На жаль, цього року ми опинилися перед безпрецедентним викликом через війну, яка принесла смерть і страждання, зруйнувала багато життів, розлучила сім'ї, посіяла біль.

Сьогодні більше ніж коли-небудь Великодні свята мають величезне духовне зворушення, коли ми простягаємо руку допомоги нашим братам українцям, приймаємо їх у своїх родинях та намагаємося повернути їм надію.

Я переконаний, що разом, діючи солідарно, з любов'ю та милосердям, ми зможемо подолати ці важкі часи!

Тому з нагоди Великодня від щирого серця вітаю всіх вас і дякую за любов та підтримку нашим побратимам-українцям. Бажаю усім міцного здоров'я, щастя та достатку! Нехай Воскресіння Господа Ісуса Христа наповнить ваші серця вірою, надією та любов'ю до наших ближніх, нехай це свято принесе вам душевний спокій, світло і тепло!

Нехай у ваших домівках панують мир, достаток і радість!

Христос воскрес!

Голова Союзу українців Румунії,
депутат Микола-Мирослав ПЕТРЕЦЬКИЙ

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2022 – рік Тригорія Сковороди ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Магдалина ЛАСЛО-КУЦЮК

*До 300-річчя від народження
Тригорія Сковороди (1722-1794)*

БІБЛІЙНА СИМВОЛІСТИКА В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СКОВОРОДИ

У журналі українських модерністів «Українська хата» (№ 3-5, 1913 р.) А. Товкачівський опублікував дуже змістовну статтю під заголовком «Григорій Сковорода», в якій намагається зробити філософа XVIII століття предтечею руху, який щойно зароджувався, – українського символізму. У числах 4-5 (квітень-червень) 1913 року в розділі «Світовідчуження Сковороди» він відмічав: «...бувають моменти, коли в нас немовби розвиднюється в душі. Ми з зачудуванням дивимось навколо себе і не впізнаємо того світу, який так довго споглядали. Ми немов набуваємо нові органи зору і слуху. Нерухомі раніш мертві речі починають виявляти якесь дивне життя, ми чуємо якісь таємні голоси, бачимо незримий таємний зв'язок всіх речей між собою. Вбачаємо в речах присутність чогось невідомого й вічного. Світ нараз набуває в наших очах незнамого нам перед тим значення і кожна річ зокрема стає символом, емблемою, видимим знаком невидимого й вічного» (с. 272).

Справді, домінуюча тенденція у прочитанні Сковородою Біблії є саме розуміння як символів майже всіх явищ, згаданих у Біблії, при чому дуже часте тлумачення їх в дусі християнства. Спробуймо інтерпретувати в такий спосіб ранній трактат Сковороди «Хай цілує мене поцілунками уст своїх», твір з дуже дивною назвою і ще дивнішою композицією. Заголовком вірша послужила фраза, якою починається старозавітна книга «Пісня над піснями». У Біблії вона названа Соломоною, проте в ній є два голоси, причому текст першої глави йде від імені жінки, що наводить на думку, що «Пісня» – це діалог двох закоханих, і дуже важко пояснити, як цей твір попав у корпус Старого Завіту. Щоб це якось виправдати, як євреї, так і християни придумали релігійний підтекст твору. Оскільки така релігійна інтерпретація існує, Сковорода відважується дати такий заголовок своєму вступу до курсу лекцій про християнську «добродішність», прочитаному в Харківському колегіумі.

Як єврейські, так і християнські екзегети вважають, що в цьому творі йдеться про любов неземну, у євреїв це любов до Бога, до вибраного народу, у християн – любов Христа до своєї церкви. Але якщо користуватися таким ключем, то виникають труднощі при конкретно-

му аналізі вже першого стиха цього твору. Навряд чи Сковорода знав єврейське тлумачення Соломонової пісні. Все ж ми спробуємо вийти саме з цього тлумачення, тому що воно все-таки ближче до підходу Сковороди. Ми вибрали класичний єврейський коментар Старого Завіту, знання якого вимагається від всіх вступників до Єрусалимського університету, коментар Раші (Рабі Шломо Іцхакі). На думку Раші, в Старому Завіті немає однозначних стихів, немає такого стиха, який зводився б до свого буквального смислу. В цілому «Пісню над піснями» Раші інтерпретує так: Цар Соломон, овіяний духом святості, передбачав, що в майбутньому на Ізраїль чекає вигнання за вигнанням, руїна (храму) за руїною. У своєму вигнанні Ізраїль буде пригадувати часи свого першого кохання і початкову славу, часи, коли Бог його любив найбільше між народами. Жіночий голос у «Пісні» – це голос Ізраїля, а чоловічий – це голос Бога, бо ж ім'я Соломона означає «мир», а мир походить від Бога. Поцілунок в уста – це знак найбільшого кохання. В інтерпретації Раші перший стих виражає тугу за Богом, який дав народу своє вчення, і прохання якнайскоріше прийти й сповнити свої обіцянки. Виходячи з такого загального тлумачення, Раші пояснює 33 стихи цієї книги. Натомість Сковорода, ніби забуваючи, звідки він взяв свій заголовок, далі черпає символи з цілком інших місць Святого Письма, у продовженні напучуючи учнів не боятися Всевишнього. Отже, не Христа, а самого Бога, на якого не могли дивитися без страху на Фаворі (йдеться про епізод Преображення з Нового Завіту), але тут же має на увазі Христа, бо ж саме про Нього мовив ангел: Немає тут! Воскрес!

Маючи на увазі, що в християнській теології Бог має три іпостасі, Сковорода оперує з епізодами зі Старого Завіту. Візьмем, наприклад, сцену, коли Ісак благословив Якова замість первородного сина Ісави, спричинивши таким чином смертельну ворожнечу Ісави щодо Якова. Інше ім'я Якова – Ізраїль. Отже, Сковорода вже знайшов нову тему для своєї промови: Ісак замість Ісави помилково поцілував Якова, так і люди часто не знають, де шукати істину. Мислення Сковороди дуже складне і його ідентифікації цілком несподівані. Адже у Старому Завіті в даній сцені Яків – персонаж негативний, він обманом отримав благословення батька, вкрившись

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2022 – рік Григорія Сковороди ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

одягом Ісави. Але оскільки Ісава пізніше став ворогом Якова, то він стає підступним негативним персонажем, тоді коли Яків сам отримав ім'я Ізраїль і роль його стала позитивною. І висновки Сковороди стають дуже далекосяжними: «Не розуміємо, як шукати. Багато хто шукає його (тобто Якова) в єдиноначальствах імператора Августа, в часах Тиберієвих, володіннях Пилатових тощо. Пошукай ретельніше. Немає його тут».

Сковорода повертає своїх слухачів до сцени, коли жінки-мироносиці шукають мертвого Христа в гробі, а ангел каже їм, що немає Його там. Асоціація з кимось відсутнім уможливорює ідентифікувати особу, яку шукають, як Христа. Перехід від Старого Завіту до Нового для сьогоднішніх читачів трохи несподіваний, але для логіки людей, які звикли до таких ідентифікацій в біблійній екзегезі, – річ нормальна. Ми ж прослідкували, з якою легкістю Раші ідентифікував коханця нареченої з Соломоном, Соломона – з Богом, а закохану наречену – з єврейським народом. Навіть той факт, що стаття не відповідає, не мало значення. Важливою була тільки ідентичність ситуації. У Сковороди йдеться про ситуацію людини, яка щось шукає, але помиляється щодо особи. Сковорода ж має досить підстав, щоб викласти всю свою концепцію про істинну людину, про «воскресіння» і «життя» наше. Ангел каже: «Христа розп'ятого шукаєте. Немає тут. Немає!»

Із самого початку, ще будучи викладачем етики в Харківській колегії, Сковорода був настроєний проти формального підходу до релігії, зрештою, проти обряду. Надалі це стало причиною його маргіналізації, втрати будь-якого офіційного становища в межах освіти: «Інші шукають, никаючи по всьому голубому зореносному зводі, по сонцю, по місяцю, по всіх коперникових світах... Немає тут! Шукають у довгих моліннях, у постах, у священницьких обрядах... Шукають у грошах, у столітньому здоров'ї, в плотському воскресінні... Немає тут!».

Під «плащаницю Христовою» шукають Христа так, як під одягом Ісави Ісак помилково відшукав Якова. Тут дуже й дуже багато заперечень, доходючи до головного пункту християнського віросповідання: переконаності у «плотському воскресінні» Христа.

Заперечуючи наявність «Божого поцілунку» в усьому тілесному, Сковорода веде своїх слухачів засобами символів до того, що він вважає істинним, до правди духу. Для цього він надає нове символічне значення іншій сцені зі Старого Завіту. На цей раз він у різних книгах Старого Завіту підшукав вислови, де прислівник «тут» має негативне заповнення. Справді, слово, здавалось би, цілком нейтральне, але для Сковороди воно виявилось доленосним, як, наприклад, у четвертій книзі Мойсеєвій «Числа». Кожному запам'ятався епізод, коли цар

Валак послав чарівника Валаама проклясти євреїв, а той, замість прокляття, поблагословив їх. Сковорода не має наміру підкреслювати суть цього епізоду – зміну прокляття на благословення, – а саме слово «тут» в розмові Валаама з послами царя, «переночуйте тут». Валаам помилився, пішовши далі, викликаючи гнів Господній. В іншому епізоді нащадки Рувима отримали у спадок землю на східному боці Йордану. Вони не хотіли переходити Йордан і були покарані за те, що хотіли залишитись «тут». У цьому випадку прислівник «тут» перетворився у символ всього тлінного, мертвого, протилежного Божій волі, яка веде істинного чоловіка десь на той бік. Або ж у новозавітному епізоді про воскресіння мертвого Христа з гробу, знову ж прислівник «тут» символізує щось негативне. Символічне значення дістає прислівник і в епізоді, коли Авраам збирається принести в жертву Богові свого сина Ісака, і виявляється, що баран, призначений для жертви, є «там». Асоціація ідей, яка веде до символічного значення епізоду – Бог посилає Авраама на гору, – як словесний знак має прислівник «там».

Його Сковорода знаходить у пророка Єзекіїля, у 37 главі, де мовиться, що єврейський народ, розбитий ворогами, встане з мертвих. Сковорода відмічає: «Бачиш, не ті це кості, що розсипаються при пеклі: вони є перед лицем Божим, і оце то є там (підкреслення автора). І був голос – гукає Єзекіїль, – коли мені пророкувати і це потрясіння! І поєднаються кості, кістка до кістки, кожна до суглоба свого. І бачив, і це було – їм жили і плоть росли. Читай таке у главі 37: Що це за новий рід по горах твоїх?». Якщо порівняти з перекладом Єзекіїля, то цитата Сковороди далеко не точна. «І пророкував я, як сказано. І знявся шум, коли я пророкував, і ось гуркіт, а кості зблизилися, кістка до кістки своєї. І побачив я, аж ось на них жили, і виросло тіло, і була натягнена на них шкіра зверху, та духа не було в них». Жива фантазія Сковороди вплинула на цей текст, зробивши його ще більш динамічним. Те саме можна сказати й про цитату з пророка Йоїла.

Захопившись яскравістю біблійних образів, Сковорода ніби забув про первісний свій намір, до стиха з «Піснi над піснями» ці цитати з пророків ніяк не приточиш. Для Єзекіїля та Йоїла було важливим підкреслити, що євреї здолають своїх ворогів, і дві держави об'єднаються в одну, і буде Господь перебувати на Сіоні, а Сковорода підбирає інший символ, не Сіону, а Єрусалиму. До сьогодні Єрусалим є символічним відповідником Києва і, мабуть, таким був і для Сковороди, який там вчився, отже й міг підміняти символи. А текст закінчується так: «Світися, світися, Єрусалиме! Це п'ятьма вкриє землю, на тобі ж з'явиться Господь, і славу Його на тобі буде видно».

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Михайло МИХАЙЛЮК

ВІРГІЛІЮ РІЦЬКУ – 85

Таких скромних людей, як Віргілій Ріцько, зустрінеш рідко, тим більше серед письменницької братії, де стільки невизнаних геніїв, котрі оббивають пороги видавництв, літературних журналів, товпляться, щоб зайняти найвидніше місце на літературному Парнасі.

Нічого подібного не водилося за Віргілієм Ріцьком – від закінчення української філології в Бухаресті до сьогоднішнього його 85-річного ювілею, який сповнився 6 березня року божого 2022.

Віргілій Ріцько народився 1937 року у селі Чукурова, за десь сорок кілометрів від міста Тулчі, де понад 200 років тому поселилися його предки, запорізькі козаки, які подалися шукати вольниці на чужих землях, рятуючись від царської сваволі. Більшість з них знайшли собі місце у Дунайській Дельті, де заснували Задунайську Січ, але й ті, що не знайшли собі місця у задунайських слободах, не забули свого коріння, тому й Віргілій Ріцько не відчував себе відрізаною гілкою, що позначилося на його національній свідомості, заставило копіткою працю записувати з молодих літ українські пісні, збирати матеріал про історію задунайських козаків.

Закінчивши вищі студії у Бухаресті, Віргілій Ріцько не рвався до столичного життя, а пішов працювати педагогом у добруджанське містечко Мачін, де і потрудився до виходу на пенсію.

Його не засмоктало провінційне життя, бо крім виховання молодого покоління, Віргілій Ріцько поставив собі за ціль врятувати від забуття безцінні скарби – народні пісні, прислів'я, вірування, історичні свідчення, зберегти їх і передати наступним генераціям. Наш ювіляр ніколи не хвалився своєю копіткою роботою, то лиш можемо уявити собі скільки простелилося йому доріг до українських поселень Дунайської дельти, скільки перегорнув він архівних документів для своїх майбутніх книг – збірок пісень, прислів'їв, документальних книг про історію, вірування і релігійні свята українських задунайців.

Особливою заслугою Віргілія Ріцька є те, що він почав збирати фольклорний матеріал серед своїх земляків на початку другої половини минулого століття, коли у дунайських слободах ще існувало багато старших носіїв і знавців народних пісень, з якими їх предки прибули з материкової України, коли ще побутували у повсякденному житті прислів'я, перекази, були ще живими звичаї і традиції, коли задунайський люд ще спілкувався чистою українською мовою, коли денаціоналізація в умовах браку українських шкіл і церкви, в якій би відправлялися божі служби рідною мовою, ще не розгорнулася повною силою, коли ще не було масової міграції задунайських українців до міста.

І так, у 1980 році у видавництві «Критеріон» вийшла перша збірка зібраних Віргілієм Ріцьком народних пісень «Ой Дунаю, Дунаю» – друковане втілення його багаторічної копіткої праці, а через 15 років пісні

Віргілій Ріцько з донькою

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

з цієї книги й записані між часом, були поміщені у збірнику «Їхав козак за Дунай».

А Віргілій Ріцько продовжував невтомно працювати. Вислідом його досліджень стала книга «Трилогія життя українців Добруджі» (двомовна, 2009 року), в якій досліджуються найголовніші три моменти в житті людини: народження, одруження, смерть. Як пише його студентська колега Валерія Шовкалюк у статті «Гідний нащадок задунайських козаків» («Український вісник», № 3-4, лютий, 2022): «Тож знаходимо тут, окреслені з великої любові до всього рідного, не лише оці три традиційні обрядовості (родильна, весільна, похоронний ритуал), а й пов'язана з ними усна творчість або відповідні звичаї та магичні практики».

Особливе місце займає дослідження Віргілія Ріцька «Українці Добруджі» (2014), де він постає в іпостасі етнологі й історика, як зазначає та ж Валерія Шовкалюк.

Вінцем до 75-річного ювілею Віргілія Ріцька був вихід у світ двомовного дослідження «Народно-християнські свята українців Добруджі» (2017). У передмові до нього професор Іван Ребошапка підкреслює його «енциклопедичність» і зазначає, що «це перша у нашій фольклористиці монографія такого профілю».

Славно і плідно дожив до свого 85-річчя Віргілій Ріцько!

Тож побажаймо ювіляру довголіття, здоров'я, дальшої творчої наснаги!

Віргілій РІЦЬКО

ВЕСНА

Коли ще лютує зима, ще стоять сильні морози й лежать великі сніги, в повітрі вже пахне весною.

Весна – це пробудження природи від зимового сну.

Весною Зима – стара баба, а Літо – молода дівчина.

Весна, весна... Щороку весна приносить нам нові надії...

Всі весни не схожі одна на іншу, кожна по-своєму вибаглива: то безугавно сипле дощем, то дме суховіями, то райдужна і весела, мов юнка.

~~~

Ось і прийшла справжня весна. Прилетіли вже й чорногузи, привітали мене радісним клекотом: «Ми вже тут! Ми вдома!».

Земля-мати вже прокинулася. Зазеленіла трава, з якої визирають білі, жовті, сині квіточки.

Білі – то ніжні підсніжники. Коли вони з'являються – то велика радість. Перший підсніжник, який підняв свій білий ніжний дзвінок під пестливим сонячним промінням, сповістив прихід весни. Появився він на лісовій галявині, поряд з багатьма своїми братами. Тішився він своїм тихим життям, знаючи, що невдовзі зів'яне й помре, але до того часу щоранку ліниво простягається під сонячним промінням, а весь день задумливо розглядає лісову поляну і відчуває себе її господарем. Так було до певного дня, коли почав падати сильний дощ і дути немилосердний вітер.

Відчув себе немичним і самотнім, дрижачи думав, що вітер подолає його, але маленька тепла рука зірвала його й подарувала любій людині, яка обняла його великою рукою і притулила до теплих ніжних губ.

Жовті проліски зачаровують погляд. А голубі, як бездонне небо, фіалки – це ж сама ніжність.

Ці квіти першими принесли весну на своїх ніжних пелюстках...

Три барвисті метелики пурхають коло моїх вікон. «Вітаю вас, любі природні створіння! Я дуже радий вас бачити!» – звертаюся я до них.

Наче відчуваючи мій піднесений настрій, радісно озиваються жайворонки в небі. До них приєднується дрізд на липі, його приємний голосний спів нагадує соловейка...

Почалося нестримне пробудження всього, що живе й росте на нашій рідній землі, створене Всевишнім...

Марія НЕНЕСТЯН

УКРАЇНОМОВНА ПРОЗА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ НА ТЕРИТОРІЇ РУМУНІЇ

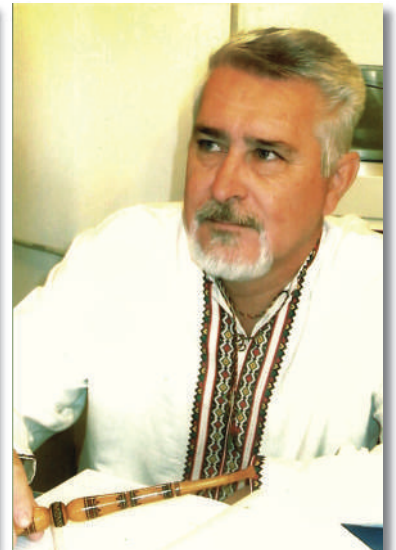
МИКОЛА КОРСЮК – «СЮЖЕТ ДЛЯ НОВЕЛИ»

30 березня 1950 року в мальовничому селі Луг над Тисою Марамороського повіту народився майбутній поет, прозаїк, есеїст, літературний критик, редактор, викладач української літератури Бухарестського університету Микола Корсюк. То був складний період великих перемін, але здібний хлопець з далекої Мараморощини закінчив саме українське відділення та обрав важкий шлях літературної творчості, віддаючи всі свої сили розвитку української літератури на території Румунії. 30 березня йому мало б сповнитись 72 роки, але небеса розпорядились інакше...

Перші його поетичні твори появились на сторінках «Нового віку», починаючи з 1971 року.

70-ті роки ХХ століття, якими вони залишились в пам'яті людства? Чи залишили вони якийсь слід на світовій арені?

По-перше 70-ті роки вивели на громадсько-політичну арену світу нове покоління, окрилене духом повної свободи від всяких обмежень. Головною їхньою цінністю була проголошена «любов», від неї саме і пішла назва «love generation», ідеалом якого став незрівняний Елвіс Преслі... По-друге, теж на ці роки припадає і розпад групи «The Beatles», що вплинуло на майбутнє світової музики, і обов'язково треба згадати появу антикомуністичного руху (який в Румунії започаткував письменник Паул Гома). А все це не могло не вплинути на формування світогляду майбутнього письменника і викладача української літератури. Працюючи в такому престижному навчальному закладі Румунії як Бухарестський університет, майбутній письменник мав нагоду поспілкуватися як із «грандами» румунської літератури 70-х років, так і з письменниками молодого покоління, які так яскраво заявили про себе. Молодому викладачу були добре відомі всі культурні напрямки того часу, а головне постмодернізм, саме в такій манері написана його збірка «Сюжет для новели», що вийшла у світ 1970 року. Цією збіркою він доказав, що є талановитим новелістом і прекрасним представником « нової прози». Літературний матеріал цієї збірки адресований терпеливому читачеві, який має бодай загальні поняття про античну греко-латинську філософію, про американську літературу ХХ століття і хоча б на середньому рівні розбирається в німецькій класичній

філософії та у творчості романіста Томаса Манна, теж німецького. Головними темами 15-ти новел, що складають цю збірку, є все те, з чого зіткане життя кожної людини: рани війни, сільська буденщина, зустрічі, розлуки, людські слабості й глибокі роздуми над ними. У цих творах не зустріти ніяких героїчних вчинків, лише міркування.

Збірка відкривається коротким прозовим твором під назвою «Климента і літо червоне, як малина» (недописане оповідання). У цілому творі втілена пам'ять про тривожні часи війни, про її жертви, а головне про наслідки в повсякденному житті людей. Час подій точно не вказано. Читач здогадується про те, що дія розгортається під час війни зі слів наратора: «...висаджували в повітря поїзди, що везли на фронт зброю та хліб» (с. 5). Твір закінчується відкритою розв'язкою, читач може собі її уявляти на свій смак, – це манера, якою так майстерно писали постмодерністи.

Розповідь ведеться від першої особи. Розповідає син, якому дано було бачити вбивство свого батька. Але розповідь переривається. Від сьогодення (моменту розповіді), наратор повертається в минуле і розповідає про свого дідуся, який чи то купив, чи то вкрав кобилу Клименту. Це гра з читачем в інтерактивність. Читач має можливість представити собі події на свій смак. Провідним чинником упорядкування текстового матеріалу стають часопросторові зміщення; події не розвиваються в лінійній послідовності. Розповідь

переривається і включаються події, що відбулись у минулому. Хлопчик веде шапину пасти біля болота, а сам лізе в болото ловити п'явок. Появляються жандарми, які ведуть арештованого батька. Його вбивають на очах дитини. Досі сюжет розвивається досить ясно й логічно. Але дорогою до болота, наратор повертає події в минуле, і розповідає як була куплена Климента. І тут нічого не ясно. Була куплена чи вкрадена. Хлопчик бігом подався «... наздоганяти постатей, щовже почали губитись в обпаленім сонцем безмежнім полі» (с. 16). Над його головою «свистом пролетіла куля» (с. 17). Він біжить до батька, «але сірий зашкарублий чобіт» важким ударом перетинає йому дорогу. Але тут події знову розвиваються по-іншому: назбиравши повний жбан п'явок, хлопчик знепритомнів, і все побачене ним було тільки маренням. У цьому запевняє мати. Але батько так і не появляється. Селом розлетілись різні чутки, але нічого конкретного. Твір закінчується тією ж фразою, з якою починається: «Старий Якимчук каже, що чув не знаю від кого, ніби батько...» (с. 19). Це такі тайні голоси, які нічого не доказують, і наратор запевняє читача, що розгадка криється в легендах про глибокі нори того самого болота, де він збирав п'явки.

Наступний твір «Щастя, подібне до журавля» – це короткий прозовий твір, в якому автор майстерно передає хвилювання, яке володіє людиною, що стоїть на порозі невідомого майбутнього. Герої твору – випускники ліцею. Всі схвильовані, збуджені, кожному з них хочеться закричати «Хвилино, зупинись!», що в цьому творі звучить трохи інакше: «О, зупинися, мить!...». На цей раз, читач ознайомиться з глибиною міркувань про життя, що є «...само собою довга нерозгадана стежка, яка не терпить відхилень» (с. 36), про любов і мрії, так, мрії, які так хочеться, «щоб вони здійснились» (с. 34). Твір складений з роздумів дівчини-випускниці, юнака-випускника й оповіді про підбитого журавля. Наратор спішить на роботу і зустрічає юрбу випускників. Він спостерігає зі сторони, як розгортаються події. Розповідь ведеться від першої особи, що забезпечує довіру до сказаного, адже він говорить про те, що бачить перед собою (це реальний свідок).

«Сюжет» цього коротенького твору ґрунтується на сконцентрованості форми, і, щоб передати глибину почуттів і думок, від автора вимагається відповідна інтенсифікація стилю. З цією «вимогою» автор вправся на відмінно.

Західно-європейська та американська літератури, назвали б цей твір „short story”, тобто такою собі прозовою «мініатюрою». Такі твори читаються без перерв, від початку до кінця. Ефект та вплив на читача здійснюється за допомогою організації тексту-використання, але водночас і руйнування певної

структури. Художній твір організується не лінійно, а фрагментарно. Твір «Щастя, подібне до журавля» складається з п'яти таких уривків, подібних на сторінку зі щоденника безіменних героїв (дівчина-випускниця, юнак-випускник, потім включається «казка» про підбитого журавля, яку хлопець-випускник розповідає своїй дівчині). Ці «фрагменти» перериваються ліричними відступами. Оповідь переривається, коли автор прагне подати якусь додаткову інформацію. Перший такий «розрив» сюжету охоплює чудовий опис природи в ранкову пору, коли пробуджується місто: «Ранкове сонце розмивається по вулиці рожевою мережкою, видзвонює веселкою у вранішніх краплях сизої роси, що закривають у собі крихту синього неба та світу, виполіскує пшеничні коси в ранковій заграві. (...) Шоста з половиною» (с. 34). Багато таких ранків людина бачить за своє життя, але це особливий ранок. «Вогкуватим тротуаром, що іще пахне ранковою тишею», крокує «юрба дівчат і хлопців», крокує наше майбутнє. Вони «ще не зазнали кривд часу та долі». На синіх стрічках написані імена їхніх колег, побажання і мрії. Цей відступ закінчується (...), короткою паузою, яка свідчить про те, що автор просто боїться питання: чи здійсняться ці мрії?

Роздуми дівчини – випускниці перериває пісня, яка прийшла до наших днів зі сивої данини, і яка проводила і продовжує проводити в довге життєве плавання не одне покоління – «Гаудеамус». Потім, автор вводить короткий опис звичайного робочого дня і роздуми над такою особливою життєвою подією, яку словами важко описати, і радість якої «... можуть відчувати та посмакувати тільки ті, що у своєму житті кінчали щось величне» (с. 35). І знову в манері постмодернізму в текст включається вираз «слова – знецінені монети». Ці слова являються оберненим тлумаченням слів румунського вченого Сіміона Штефана. Йому належить порівняння слів з грошиками: «(...) слова повинні бути, як гроші», а тут «слова – знецінені монети». Річ у тім, що у житті людини бувають моменти, які словами трудно описати, може то радість, може то глибокий смуток, відчай, – категорії, суть яких словами не передати. От чому вони у тексті «знецінені монети». Таких відступів від лінійного розвитку сюжету аж п'ять. А завершальна частина – казка про підбитого журавля, – це причта про щастя, яке людина шукає ціле своє життя, а втратити його може так легко. Воно подібне до птаха, що може за мить зникнути: «(...) журавлик розпустив свої сизуваті крила, піднявся над нашим подвір'ям і подався кудись на захід», залишаючи за собою рятівницю, яка довго-довго плакала.

(Далі буде)

Іван РЕБОШАПКА

Маловідомі в Румунії сторінки української фольклористики

2. Рідномовні аєди*

(Продовження з № 331)

У досі друкованих в Румунії збірниках українського фольклору про осіб, від яких записувались оригінальні його зразки, за винятком деяких випадків, подавалися «скупі» дані та інформації, що позбавляло нашу рідномовну фольклористику ряду визначальних її сторінок, як, наприклад, способи передачі уснопоетичної творчості та, головню, участі в цьому процесі її носіїв, а то й, в окремих випадках, талановитих творців, їх сприйняття та розуміння й оцінювання ними народних цінностей.

У першій статті даної рубрики «Нашого голосу» (№ 331) я представив своєрідну постать українсько-і багатомовного «аєда»/рапсода Діда Нірона із сучавських Дерманешт.

Одна з моїх ціложиттєвих доріг по збиранню народних коштовностей простелилася до сучавської **співучої Негостини**, її результатом стало доповнення однієї невідомої *сторінки* рідномовної фольклористики: 1969 року в Бухарестському румунському видавництві Editura petru Literatură (Літературне видавництво) появилася перша «ластівка»-збірка «Народні співанки», зібрані мною з усіх регіонів проживання українців Румунії – у Південній Буковині, Мараморощині, Банаті та Добруджі. Поряд з іншими українськими книгами збірку було виставлено в Сереті. Дізнавшись про її появу, тодішній директор серетських українських педшколи та ліцею Богдан Яричевський (син відомого українського письменника Сильвестра Яричевського, колишнього директора серетської української Бурси), не відомо мені, яким способом говорив про це з колишнім колегою чернівецьких студій, згодом професором

географії в Педагогічному ліцеї міста Бакеу, уродженцем Негостини, пенсіонером з 1 вересня 1970 р., Іваном Абрам'юком («...знаю, що ти записував пісні, і ...цікаво було б зв'язатися з автором збірки, який надіслав мені свою рукописну збірку негостинських пісень, «більшу частину» «записаних мною» за студентських років між 1928-1932 рр.», від рідної сестри Параски Абрам'юк (1909-1942), яка «зберігала цей матеріал, як і рукопис написаної мною монографії села Негостина у своїй скрині з білизною», як писав в обширному до мене листі Іван Абрам'юк, відзначаючи, що «при транскрипції додержувався здебільшого правил, вжитих мною» в збірці «Народні співанки», і просив: «щоб Ви ... використали для наступної Вашої збірки».

Я обдумував, яким способом було б найкраще оприлюднити цю, де факто, першу збірку в Румунії українських пісень, «які в Негостині, відзначав Абрам'юк у своєму листі, як і всюди, не деклямуються, а співаються різними мелодіями, здебільшого ко-

Патаска Абрам'юк (1909-1942).
Фото 1927 р.

Василь Григорчук-Маник.
Фото 1972 р.

* Якщо хто-небудь з-поміж читачів знає своєрідних «аєдів»/рапсодів, просимо подавати до редакції «Нашого голосу» детальні інформації про їх пісенний чи розповідний репертуар, живе побутування в наш час традиційного фольклору, що доповнить мало відомі в Румунії сторінки українського фольклору.

ломийковими, на сходинах, весіллях, вечорницях, польових роботах, на вулиці, в коршмі. Співаються гуртом або одноосібно. Багато з них співаються рівночасно з танцем, а то головню на весіллях».

Відзначення Івана Абрам'юка надто корисні стосовно аспекту еволюції народнопоетичної традиції, що я замислив вияснити повторним записом 1972 року. Щоправда, мій запис не постав на основі конкретного спостереження живого побутування пісень на всіх вичислених Абрам'юком побутових нагодах (для чого в Негостині конче було б провести польові обстеження протягом одного й більше років), а на своєрідній розповідній «реконструкції» суцільного комплексного весільного «сценарію» з відповідними кожному моментові піснями та багато інших ліричних пісень, за участю недавно покійної шановної учительки родом з Негостини Сільвії Майданюк та співачок 71-річної тоді Марії Костинюк, 61-річної Анни Григораши, 51-річної Анни Григогораши Тодерової, 46-річної Леонтини Федюк та неперевершеного співака 66-річного Григорчука Василя і 66-річного Івана Майданюка (батька професора фізкультури Миколи Майданюка, чоловіка Сільвії Майданюк, автора недавно появлені книги спогадів про культурну діяльність Негостини «Негостинські спогади» (Видавництво RCR Editorial, Бухарест, 2015), керівника тамтешнього мандолінного гуртка.

«Народні пісні, записані між 1928-1932 рр. професором Іваном Абрам'юком від Параски Абрам'юк» та «Сучасні записи негостинського фольклору», здійснені (мною) 1972 р., були надруковані 1980 р. Бухарестським видавництвом «Критеріон», у виданні «Доробок поколінь. З фольклорної спадщини села Негостина Сучавського повіту». Упорядкування, передмова та примітки д-ра філологічних наук Івана Ребошапки. Обкладинка та ілюстрації (малюнки місцевих сільських споруд, сільськогосподарських знарядь, хатньої мебелі, килимних візерунків, частин одягу, квітів тощо) художника-негостинця, професора малювання Івана Фрасинюка.

Дане видання є цінне тим, що більшість сучасних записів подано з їхніми мелодіями, розшифрованими, на превеликий жаль, ніде не вказаним, тодішнім учнем Бухарестського музичного ліцею імені Діну Ліпатті Олександром (Сашком) Яношем, сином серетського професора музики, талановитого скрипаля і... футболіста місцевої команди Валер'яна Аноша, у молодості – гравця чернівецької футбольної команди імені Олексі Довбуша. На моє прохання розшифровку мелодій Олександра Яноша перевірила

професорка Бухарестської консерваторії імені Чіпріана Порумбеску Емілія Джорджеску, яка схвально оцінила дану роботу.

Питання мелодій негостинських пісень, до речі, це – інша маловідома їх сторона. Окрім розшифрованих Олександром Яношем, мелодії негостинських пісень подані розшифрованими українським етномузикологом Кузьмою Смалем у спільних збірниках з Іваном Кідешуком «Співай, моя Буковино» (Видавництво RCR Editorial, Бухарест, 2009) і «Буковино, рідний краю», що появився у Чернівцях. Зовсім не висвітлена досі сторінка мелодійної південнобуковинської румунсько-української співвідносності. Як я запитав, ряд українських словесних зразків-пісень як в Негостині, так і в Балківцях, а то і в Марицеї та ще деінде виконувались румунськими мелодіями. Румунсько-українська мелодійна співвідносність уже давно утвердилась в тамтешньому танцювальному репертуарі. Донедавна на недільних сільських побутках молоді виконувалась бистрим колом парубочий танець «Русаска», який чимось-то нагадує якийсь (?) український танець, хоча б тим, що на сплетені руки парубочих парсаджали дівчат, й танцююче коло шалено кружляло. Давно ввійшов у румунський пісенний репертуар по-румунськи оркестрований гуцульський варіант «Huțulca din Brodina» («Гуцулка з Бродини»), який у певній мірі є переспівом гумористичних гуцульських куплетів-коломиїнок:

***

Mult îmi place huțulcuța,
(Дуже люблю гуцулку),
huțulca, huțulca!
(Гуцулка, гуцулка),
Dar îmi place și mândruța
(Але я дуже люблю кохану),
huțulca, huțulca!
(Гуцулка, гуцулка).

***

Huțulca mă-nveselește
(Гуцулка мене розвеселює),
huțulca, huțulca!
(Гуцулка, гуцулка),
Și mândruța mă iubește
(І кохана мене любить),

(Продовження на 12 с.)

Маловідомі в Румунії сторінки української фольклористики

(Продовження з 11 с.)

huțulca, huțulca!
(Гуцулка, гуцулка).
Josu-i viu la Cârlibaba(
Танець кружляє в Кирлибабі),
huțulca, huțulca!
(Гуцулка, гуцулка),
Da' Huțanu stă degeaba
(А гуцул собі дармує),
huțulca, huțulca!
(Гуцулка, гуцулка).

Ha! Huțane și-om juca
(Гай, гуцуле, танцювати),
huțulca, huțulca!
(Гуцулка, гуцулка)
Huțulca din Brodina
(Гулку з Бродини),
huțulca, huțulca!
(Гулука гуцулка).

Haide, măi, nu sta la gând
(Гайда, не стій так довго),
(Гуцулка, гуцулка),
Intră-n jos, îți facem rând
(Всупай у жок, зробимо тобі місце),
huțulca, huțulca!
(Гуцулка, гуцулка).

la-ți mândurța de mijloc
(Обніми кохану тісно),
huțulca, huțulca
(Гуцулка, гуцулка)
Și-o-nvârtește așa, cu foc
(Й запально крути її),
huțulca, huțulca!
(Гуцулка, гуцулка).

Hei, huțulca, huțulca
(Ой, гуцулка, гуцулка),
dragă mi-este munca!
(Але приємна ми й робота!),
Dar și huțulțulca,
(Але й гуцулочка),
că jos cu mândruța!
(Бо танцюю з коханою!).

Передавання на протязі часу уснопоетичної традиції – це своєрідна її природна «текучість», еволюцію якої можна виявити почерговими її «перетинами»-поетапними польовими записами. Цю досі *ненакреслену* сторінку можна надолужити діахронним оглядом негостинських пісень, записаних Абрам'юком між 1928-1932 рр., мною 1972 р., Кідешуком 2009 р., а, може, і тих «сто пісень» поважної негостинки (?), про що вона зізнавалася моєму колишньому негостинському студентові.

Аспекти природної «текучості» негостинської уснопоетичної традиції можна схематично вказати такими фактами: а) майже всі пісні Параски Абрам'юк мені вдалося записати вдруге 1972 р. без суттєвих змін; б) мої сучасні записи підтвердили той факт, що велике їх число не підлягло процесу «закостеніння», а, навпаки, в них наявні цікаві варіації мотивів, мовностилістичні «заграви», поетичні трансформації; в) про занепад чи деградацію пісенних зразків категорично висловитись значно важче; г) питання існування *сумонегостинських* пісень можна б вияснити записами Івана Кідешука у сусідніх селах Балківці, Шербівці, Калинешти, Марицея та Марицейка, Дерманешти, у м. Серет й у гуцульських селах Бродина, Нісіпіт і Ульма.

Записування пісень вимагає комплексного підходу записувача, який, окрім реєстрації на магнітофонній стрічці, повинен обізнатися з біографічними даними співака, місцевостями й нагодами виконання ним пісень, зі ставленням/сприйняттям самого ж співака виконуваних пісень, чим виявляється їх живучість, а, по-друге, кругозір співака, його розуміння пісень. Такий запис, зазвичай, проводився колективом Інституту фольклору, один із його членів знімав на відеокамеру процес співу, щоб схопити й вираз душевних переживань співака тощо. У моєму розпорядженні був ...тільки магнітофон. Все ж таки я «схопив» деякі визначальні риси виконавців. Виконувані 46-річною тоді Леонтиною Федюк пісні відзначалися підкресленою мелодійністю, протяжністю і з нахилом до виконання в стилі румунських дойн. Пісенний стиль 53-річної тоді Зиновії Кідеші – опрацьований, вишуканий, трохи навіть стилізований. До речі, майже всі записані від неї пісні – напівнародного походження.

(Продовження на 16 с.)

Віктор ГРИГОРЧУК

Історичні румунсько-українські інтерференції в просторі між Дністром і Карпатами протягом століть

(Продовження з № 333)

6. Сім'я Хмельницьких також тісно пов'язана з темою, яку ми вирішили розглянути в цій серії статей. Михайло Хмельницький – перший із членів сім'ї, звісно, суворо з хронологічної точки зору, а не за важливістю функції чи міжнародного визнання подвигів та відваги. За польсько-турецької (Хотинської) війни 1620 року Михайло Хмельницький як сотник із Чигиринщини разом з коронним гетьманом Станіславом Жолкевським брав участь у поході на Молдавію. У бою з татарами під Цецорою, за однією з версій, поширеною між істориками, Михайло Хмельницький був полонений і перебував у турецькому полоні. У Державному архіві Львівської області Борис Возницький знайшов документ від 8 листопада 1627 р. з відомостями про плани обміну полоненого турка Абдурахмана на чигиринського підстаросту Михайла Хмельницького. Обмін тоді не відбувся, його подальша доля не встановлена. За даними Мирона Кордуби, Іван Данилович перед походом до Молдавії прислав гетьману Станіславові Жолкевському відділ лісовників і добровольців під проводом Михайла Хмельницького; ймовірно, це була перша та остання його виправа. За традиційною версією (зокрема, Мирона Кордуби чи «Історії Русів»), Михайло Хмельницький під Цецорою не потрапив у полон, а загинув 6 жовтня 1620 року під час катастрофічного відступу разом із гетьманом (але про битви під Цецорою та Хотиним мова буде окремо).

7. Походи проти Молдавського князівства, союзника Речі Посполитої, здійснені під проводом Б. Хмельницького і Т. Хмельницького в 1650, 1652 і 1653 рр.

Основні причини походів

- Прагнення Б. Хмельницького досягти якомога більшої політичної ізоляції від Речі Посполитої;
- Намагання схилити Молдавське князівство до встановлення добросусідських відносин з Українською козацькою державою;
- Стратегічні плани польського командування використати Молдавію як плацдарм для наступу на Україну.

І Молдавський похід (серпень-вересень 1650 р.). З метою досягнення воєнно-політичної ізоляції Польщі Богдан Хмельницький на початку 1650-х рр. прагнув зав'язати відносини з приднаїнськими країнами – Валахією, Трансильванією, а надто з Молдавією. Влітку 1648 р. гетьман удавався до спроб схилити молдавського господаря Василя Лупу до встановлення добросусідських відносин із Гетьманщиною. Проте Лупу й надалі підтримував польський уряд, який планував використати Молдавію у своїй боротьбі проти повстанців. Аби перешкодити цьому, Богдан Хмельницький, діючи під тиском Кримського хана Іслам-Гірея III, почав готувати воєнний похід проти молдавського господаря.

(Продовження на 14 с.)

Історичні румунсько-українські інтерференції в просторі між Дністром і Карпатами протягом століть

(Продовження з 13 с.)

У другій половині серпня 1650 р. 60-тисячна українська армія під проводом Богдана Хмельницького й загони кримських татар кількістю 30 тис. перейшли Дністер і вступили на територію молдавського князівства. На початку вересня 1650 р. козацькі полки оволоділи столицею князівства – м. Ясси. Василь Лупу погодився на мир, головною умовою якого була відмова Молдавії від союзу з Польщею. Так між Україною та Молдавією було встановлено союзницькі відносини. Щоб зміцнити політичні зв'язки з Гетьманщиною, молдавський господар зобов'язався видати свою дочку Руксанду за сина Богдана Хмельницького Тимоша. Шлюб Тимоша з Руксандою потрібен був гетьманові для посилення впливу на Молдавію, а також для зміцнення позицій Української держави.

II Молдавський похід (липень-серпень 1652 р.). Однак після Берестецької битви Василь Лупу відмовився виконувати свої зобов'язання щодо України. Нагадати про умови українсько-молдавського договору Хмельницький вирішив силою зброї. У цей час загострилися й українсько-польські відносини. Після Батозької битви, у червні 1652 р., українська армія, вступивши до Молдавії, змусила Лупу виконати попередні зобов'язання. 31 серпня відбулося весілля Тимоша і Руксанди Лупу. Цікаво, що старша донька Василя Лупу – Марія вже була видана за литовського гетьмана Януша Радзивіла і це давало Хмельницькому надію на налагодження союзу з Великим князівством Литовським. (Як відомо, Януш Радзивіл та його брат Богуслав у 1655 р. виступили проти короля Яна Казимира і схилилися до розриву Люблінської унії 1569 р., що поглибило кризу Речі Посполитої). Україно-молдавський союз було поновлено.

III Молдавський похід (квітень-травень 1653 р.). Занепокоєні посиленням українсько-молдавського союзу, Польща, Валахія і Трансільванія об'єдналися в антиукраїнську коаліцію. У квітні 1653 р. валаський господар Матвій Басараб і трансільванський князь Юрій (Д'єрдь) II Ракоці за підтримки польського уряду захопили Ясси й посадили на престол свого ставленика Георгія Стефана. Василь Лупу звернувся по допомогу до Богдана Хмельницького. 21-22 квітня 1653 р. українське військо, очолюване Тимошем Хмельницьким, розбило загони нового молдавського господаря. Влада знову перейшла до Лупу. Проте Лупу тим не вдовольнився. Він підбурив Тимоша Хмельницького до походу на Валахію. Недосвідчений Тиміш не відмовив тестеві. Завдавши ряд пора-

зок ворогам, союзники заглибились у Валахію, однак у генеральній битві зазнали поразки. Хмельницький з військом повернувся в Україну.

IV Молдавський похід (серпень-вересень 1653 р.). Військова допомога Лупу не поклала край колотнечі за владу в Молдавії. Невдовзі Лупу знову скинули з престолу. Потрапивши у скруту, він вкотре звернувся по допомогу до козаків. Вірне союзницьким зобов'язанням українське військо, очолене Тимошем, вирушило в похід. Обставини складалися не на користь Тимоша. У фортеці Сучава козаки потрапили в облогу. Там, під час героїчної оборони, в одному з боїв Тимоша було смертельно поранено. Вороже ядро розбило вщент козацького воза і відірвало ногу гетьманичеві. Через деякий час він помер від гангрені. Оскільки законний спадкоємець молдавського престолу загинув, козаки уклали почесний мир і з прапорами та зброєю вийшли з Сучави. Тіло Тимоша Хмельницького було засипано сіллю і привезено до Суботова, де вбитий горем батько поховав його у Свято-Іллінській церкві, збудованій власним коштом. Церква, де упокоївся згодом і прах самого Богдана Хмельницького, збереглась і стоїть по цей день.

8. Юрій Хмельницький – український військовий, політичний і державний діяч. Гетьман Війська Запорозького, очільник Гетьманщини (1659-1663). «Князь сарматський» у васалітеті Османської імперії (1677-1681). Представник козацького роду Хмельницьких. Другий син Богдана Хмельницького. Мав добрі здібності, з юності володів українською, польською, грецькою та латинською мовами. Читав і писав старослов'янською, глибоко вивчив Святе Письмо. Певний час навчався в Києво-Могилянському колегіумі, але через погіршення здоров'я повернувся до рідного дому. Тим не менш після загибелі свого старшого брата Тимоша він розглядався батьком як спадкоємець гетьманської булави. У 15 років Богдан Хмельницький призначив Юрія наказним гетьманом, доручаючи йому підготовку війська до битви під Ташликом. Під опікою полковників Івана Богуна та Григорія Лесницького він оволодів шаблею та мушкетом й очолив козацький похід на Семиграддя. У квітні 1657 року на раді в Чигирині Богдан Хмельницький домігся передачі влади сину Юрію.

9 Григорій Хмельницький, брат Богдана по матері, переселився до Білгорода у 1649 р., де одружився з вдовою-українкою, яка мала четверо дітей. Більше інформації знайти не вдалося.

(Далі буде)

Іван КІДЕЩУК

ПОЕМА-ФАНТАЗІЯ «У БОГА ЗА ДВЕРИМА ЛЕЖАЛА СОКИРА», ЯК СИМВОЛ ВОЛІ Й МОЛИТВИ БЛАГАННЯ ЗА ДЕРЕВО ЖИТТЯ АБО «ВОЛЬНОСТІ Й БРАТОЛЮБІЯ»

(Продовження з № 333)

III. Трагічна сцена великого людського нещастя, спричиненого необачною, грішною і злою людиною, що сама собі завжди кує безвихідні пастки від першого гріхопадіння Адама та Єви, викривається в окремому епізоді образом легендарного непалаючого й чарівного дерева пустелі Сингичагача, як символ неструктивного Дерева Життя, Всесвітньої та Земної життєдайності, матеріальної та духовної, до якого ми підключаєм вперше рятівне мотто, що кличе молитися й благодіяти Богу про щасливість нашого земного життя-буття.

Наше мотто підкреслює, в чому полягають риси вічності цього легендарного непалаючого, непідкоримого й чудотворного дерева на землі – Сингичагача, нагадуючи земну плодючість:

Одним-єдине при долині
В степу край дороги
Стоїть дерево високе,
Покинуте Богом.
Покинуте сокирою,
Огнем непалиме,
Шепочеться з долиною
О давній годині.

Це легендарне дерево, Дерево Життя, самотнє на землі, воно володіє фантастичними, неймовірними якостями, як витривалість і висота, що тягнеться до небес та дозволяє і зараз посередництво між небом і землею своїм духооздоровленням, згадуючи колишню щасливу годину плодоносної та життєдайної долини, знищеної ненаситною і злонахабною людиною. Може, тут зустрічаєм штрихи чудового голівського портрету ненаситності «Мертвих душ», що відкриваються героями шевченківської повісті «Близнюки» (рос. мовою «Близнецы» – 10 червня/1855 р.), яким поет подає принципи сквородинівської теми виховання людини тільки чесною працею за її покликом, без якої вона ніколи не досягне високої моральності та гармонійного розвитку з навколишнім середовищем, в любові до Бога, свого ближнього та до матері землі.

Цікаво уточнити, що незадовго до свого визволення Тарас Шевченко, коли переїхав до Раїма, до-

рогою в Кос-Аральську експедицію Бутакова зустрічав це чудове дерево і змалював його, здивований незабутніми легендами про нього, з яких бажав використати символіку молитовності та жертвності людини до Бога при гріхопадінні та при щоденних потребах, щоб бути завжди побожними, щоб не жити пусто без молитов, благодінь, відданості та подяки до Всевишнього:

І кайзаки не минають
Дерева святого.
На долину заїзжають,
Дивуються з його
І моляться, і жертвами
Дерево благодіють,
Щоб парости розпустило
У їх біднім краї.

Тарас Шевченко. *Джангис-агач*. Папір, акварель. 1848 р.

Сучасне мистецтвознавство доказує, що надзвичайна, вічно жива і незабутня символіка Дерева вольності й братолубія у Європі, або Дерева Життя на землі для українського митця Тараса Шевченка, борця за права пригноблених народів у царській Росії, послуговує як елемент постійного ототожнення з долею людини та її гармонією з небом і землею, як відчували це європейці у бурхливі часи Французької революції в боротьбі за волю та гідність народів, пригноблених неправдою і злобою всесильних, обираючи символіку Чарівного Дерева добра і зла за гасло Щасливого Життя, «вольності й братолубія», любові, правди, єдності народів.

(Продовження на 16 с.)

ПОЕМА-ФАНТАЗІЯ «У БОГА ЗА ДВЕРИМА ЛЕЖАЛА СОКИРА», ЯК СИМВОЛ ВОЛІ Й МОЛИТВИ БЛАГАННЯ ЗА ДЕРЕВО ЖИТТЯ АБО «ВОЛЬНОСТІ Й БРАТОЛЮБІЯ»

(Продовження з 15 с.)

Саме за ці життєдайні парості «бідного краю», благають і моляться у колись заможному краї сучасні жителі й подорожні у своєму місці-святилищі, про якого ніколи не забудуть кавказькі народи та їхні добрі сусіди. Не раз Т. Шевченко був навіть обуреним і не міг угамувати свого гніву, коли бачив, як хтось рубає життєдайне дерево, як це сталося навіть з одним із членів експедиції (див. *Щоденник*), маючи на увазі, взагалі, непохитну віру в символіку святості райського Дерева Пізнання Добра і Зла / Дерева Життя, так званого художником-митцем у своїх проєктах періоду «Трьох літ» (1842-1845) Дерево «вольності й братолюбія», про яке дізнаємось із книги М. Полевого «Історія Суворова...» (с. 251, 1845 р.), відоме і його майстру-рятівнику К. Брюлову, як свідчить згадана книга (див. *perejaslav.org.ua.biblioteka/osobistisne-i-nationalne...*) із ряду ілюстрацій під цією назвою та навіть гравюрою «Дерево

вольності зрубане», після насаджень в Парижі та по всій Франції Революцією воно зрубане реакційним урядом (*Там само*). Скільки любив і прославляв мученик Шевченко Святе Дерево, святую колону нашого християнського життя, якому присвятив оцю алегоричну мікропоему-фантазію релігійного походження, написану «притчово-філософським» стилем (В. Мовчанюк), в якій невмирущий Кобзар України – поет, художник, мученик і митець – доводить свою вірність Св. Євангелії не тільки в поезії та малярстві, але і як садівник Святого Дерева, намагаючись вирощувати у пустелі Мангшлацького «саду» Святе Дерево «вольності й братолюбія», святиню-святинь мучеництва за долю свого народу.

Для Тараса Шевченка благальна молитва і жертви за Святе Дерево Життя або Дерево «вольності й братолюбія» були вічною спонукою любові до Бога-Спасителя і ближнього свого, щоб воно назавжди «розпускало» по світу парості волі й спасіння.

Маловідомі в Румунії сторінки української фольклористики

(Продовження з 12 с.)

Володіючи гарним голосом, навіть культивованим, вона виконувала їх з відчутними музичними трансформаціями та стилізаціями. По-друге, деякі її пісні наче постали на основі негостинського життєвого побуту, як, наприклад, пісня «Сама я руту сіяла» /.../ «Лихая доля мене чікала» (...), бо «За мужа треба рано встать, /.../, Обід зварити, хату замести / Іше до міста побічи». Недвозначне відзначення присутніх слухачок стосовно пісні як «дзеркала» життя: «Це акурат, як в Негостині – і дорога (вулиця) Сирилівка в місто Серет, і всьо: побіжиш в місто, поторгуїш і – бігом додому, бо робота стоїт!». Деякі з-поміж молодих негостинських співачок, як 43-річна Віоріка Кідеша, усвідомлювала жанрово-видову приналежність виконаної нею пісні. Проспівавши лірико-епічну пісню «Один волик, а три плужки» про те, як мати довго вибирала доньці «долю», а зрештою «За кальвіна (розбійника) її дала», який «... вбиває, / Чорну кровцю проливає». Однорічному синкові при колисці заміжня дочка співає: «Ой ци люлю, мамин хлопец, / Аби-с не був, як твій отец». Кальвін не прощає це, приступає до безпощадного смертельного покарання матері, яка перед смертю цілує сина «в праве личко» як знак, яким дорослий

син докаже татові, «Що і (він) мав рідну мати». Після виконання пісні Віоріка Кідеша, ніби, трохи несміло, але вповні правильно відповіла на моє запитання: «Це... як би у баладі». Справжнім феноменом був 66-річний Василь Григорчук (Маник). Очевидці свідчать, що «Кобзар» Шевченка знав напам'ять. У співі був неперевершеним. Більшість пісень, записаних мною 1972 р., належать йому. Виконання пісень було найбільшою його пристрастю, що закріпився і при суцільному записі негостинського весілля, коли він був своєрідним пісенним резонером. Його пристрасть підтверджується й таким фактом: прибувши додому з весілля, розповідали обізнані, він просить дружину дати йому щось їсти, а вона здивовано питає: «Та ж ти був на весіллі, чому не їв?» «Не мав коли, бо співав». Як і багато негостинців, Григорчук не був позбавлений почуття соковитого гумору. «Сапаємо ми у нашому колективному господарстві кукурудзу заввишки лиш до 30 сантиметрів, розповідав Григорчук при записі пісень, а раптом надлітає машиною в контроль секретар повітового парткому! Падімо на коліна, звертається до сусіди, він гадатиме, що наша кукурудза – по шию».

(Далі буде)

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXVI)

Літературознавство. 31. Дослідницькі напрямки.

26. Пропагування в Румунії оригінальної українськомовної прози.

14. Ступені й жанрові аспекти її становлення

та стильової диверсифікації

(Продовження з № 333)

До представників «золотої хвилі» українськомовних письменників Румунії повним правом можна зачислити двох творців середнього віку – **Миколу Корнищана** та **Михайла Гафію Трайсту**, в яких наявний ряд спільних аспектів: а) обидва вони – марамороського походження (Корнищан – родом з українського села Луг над Тисою; Михайло Гафія Трайста – з українського села Верхня Рівна); б) вони – випускники сігетських середніх шкіл (Корнищан – української педшколи, Трайста – промислового ліцею); в) обидва – випускники вузів (Корнищан – російсько-румунського відділення Тімішорського факультету; Трайста – факультету журналістики та філософії Бухарестського університету імені Спіру Харета та українського відділення Бухарестського університету; Михайло Гафія Трайста – доктор філологічних наук Бухарестського факультету іноземних мов та літератур); г) обидва одночасно дебютували (Корнищан – короткою прозою («Наш голос», ч. 38-39, 1999 р.), потім поперемінно друкував поезію та прозу – включно до дати появи даної статті; Михайло Гафія Трайста дебютував поезією (збіркою «Симфонія шовкових трав», 2001 р.), потім перейшов на прозу (коротка проза, романи), недавно на момент «забрів» у румунськомовну поезію збіркою «Bolnav de drum» («Хворий на мандри» (Editura RCR Editorial, Бухарест, 2019 р.). Інші його румунськомовні твори – це «Ibovnice cu ochi de Maramureș» – teatru (Editura RCR Editorial, București, 2011), «Logodnicii Amaltheiei», teatru (Editura «Mantaua lui Gogol», 2011), «Scrisoare din Africa», teatru pentru copii (Editura «Mantaua lui Gogol», 2016), «Teatru» – piese de teatru (Editura RCR Editorial, București), «Carriera», vol. 1 (antologie de versuri, grup literar Facebook, Editura Pastel, Brașov, 2013). Ото ж, Корнищан і Трайсту слід вважати двомовними письменниками. Цю якість Трайсти підтверджує і той факт, що він – один з редакторів румунських публікацій «Rotonda Valahă» (2017), revista literară «Cronograf» (2017)),

він – автор багатьох передмов до румунських видань та багатьох з них – редактор; д) обидва письменники – широко відомі своїми творами як в Румунії, так і в Україні.

У тому, як саме вони сприйняті у цих двох літературних просторах, вирізняється кардинальна відмінність мистецької їх сутності. Корнищанова оповідь, на перший погляд, ніби доступна пересічному читачеві, – проста, але в цій поверхневій простоті, як правило, існує нота (фабульна деталь), що вимагає смислової «розшифровки»/декодації глибинного значення поверхневої оповіді, її символічної значимості, що є зовсім недоступним для пересічного читача, дуже важким навіть для багатьох читачів-літературознавців, яким Корнищан являється самотнім у літературі, до нікого нічим не подібним, «замкнутим» у собі модерним герметичним повідомленням художнього меседжу, подібного до ребусних міркувань, по-художньому одягнутих. Проза Миколи Корнищана (як і його поезія), підсумовує Микола Корсюк, це глибоко індивідуалізовані літературні дискурси, яких зараз у нас ні з ким і ні з чим порівняти.

Прозова творчість Миколи Корнищана широко відома в Румунії завдяки регулярній появі в «Нашому голосі» його творів, як «Деталі», «Стратегія самотності», «Роздроблені долі», «Смерть он-лайн», «Заборонений острів», «Тиси над Тисою», «Нічна незнайомка», «Вівторок після смерті», «Прогалина», «Ангел» та інші, які друкувалися і в материкових публікаціях, наприклад, в «Кур'єрі Кривбасу» (№ 276, 2012 р.), у Гоголівській академії. Чимало уривків його прози можна знайти і в Інтернет-павутині, на різних літературних сайтах, завдяки чому його новели входять у категорію найбільш читаних (в Україні) творів. Сприйнятна призма відгуків материкових читачів про Корнищанові твори, друкованих у Гоголівській академії, виявляє, в основному, два протилежні погляди, «одягнуті» смислово відповідними деталями.

(Продовження на 18 с.)

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXVI)

(Продовження з 17 с.)

Перш за все, два читачі у творі «Смерть он-лайн», наприклад, вбачають тематичну й структурну спорідненість з твором-бестселером початку XXI ст. «Самотність у мережі» польського письменника Януша Вишневського. Один з дописувачів до Гоголівської академії (2010 р.) тільки запитується, чи твір Корнищана – «навіяний Вишневським», а інший (Ден Комізі, 2010 р.) вважає твір змістовним, і тільки початок твору йому здається схожим до твору Я. Вишневського.

Інші материкові читачі, основуючись, правдоподібно, тільки на поверхневому читанні дискурсу, зрозумілого пересічному читачеві, надають творові максимальну оцінку. Євген І., наприклад, відзначає: «Оминуті відгуком цей твір неможливо. Починаєш розуміти предків, які збиралися на місцях страти, спостерігаючи, як життя повільно стікає кровостоками. І лиш лицар міг кинути виклик смерті. Усьому, що загрожувало погибеллю». У творі «Заборонений острів» Петро Залевський, наприклад, вважає «(цікавими) морські пригоди справжніх мореманів», але запитується, «...чи не занадто Ви захопилися технічною деталізацією мандрівки (що, взагалі, обтяжує сюжетним «баластом» – *І.Р.*), і вважає, правдоподібно, як спеціалізований читач, що «текст потребує вчитки – суто технічної», з чим не можна не погодитись. Ряд інших відзначень стосуються мови. Петро Мурвій в цьому питанні – категоричний: «Мова Ваша оригінальна, незвичайна». А Микола Цибенко (2009 р.) поблажливо оцінює: «Автор пише дуже оригінально, *багаточисленні* (курсив мій – *І.Р.*) огріхи не псують твір», з чим ніяк не можна погодитися. Цибенко оправдовує це так: «Іншомовне оточення, яке впливає на українську мову (автора – *І. Р.*), вимагає від нього вживати зовсім нетрадиційні види, тому це має «вишуканий вигляд» (?!). Про твір «Ангел» Захар ван дер Буйтен (2009 р.), наприклад, недвозначно відзначає попередньо відзначену Цибенком вимогу: «...текст треба, звичайно, вчитати», бо він «оригінально (написаний), має власний стиль, і це добре». Микола Корнищан обіцяє своїм співбесідникам взяти до уваги їхні мовні зауваження.

Слідуючі три відзначення – це своєрідні розлютовані викрики двох материкових читачок, яким жодним сприйнятним способом не під силу «розкусити» «горіха»-Корнищана і вникнути у «підводне» глибинне символічне значення дискурсу. Наталка Лі-

щинська (2009 р.), наприклад, похвально відзначає «надзвичайно вдалі та гарні (...) конструкції» твору «Нічна незнайомка», якого безпощадно вважає як «Справжня логіка-покруч божевілля», яка, уточнює вона, «пролягає з Ваших творів». Про інший твір Корнищана та ж Наталка Ліщинська відзначає, що це «хороша мініатюра, із післясмаком трагічності почуття провини», але сам твір – це «Божевілля». Ту ж абсолютну непроникність у туго «зашифрований» меседж твору Корнищана «Вівторок після смерті» дорікає авторові материкова Юлія Н., яка сумнівною користю вважає навіть саме читання твору: «Здуріти можна! Читати насправді дуже важко. А коли дочитаєш до кінця, виникає запитання, про що тут взагалі йдеться?». Вона подає свою сугестію, властиву, зазвичай, молоді: «Вибачайте, я, можливо, не модна, але не хотіли б Ви писати про щось веселіше? Чому більшість авторів думає, що читача цікавить потік їхньої свідомості?» На запитання Юлії Н. можна дати дві відповіді: 1) не відомо, але таки, правдоподібно, що автори ні не задумуються над тим, чи цікавляться чи не цікавляться читачі їхнім потоком свідомості; 2) своїм запитанням читачка «націлюється» в саму ж «мішень» Корнищанової мистецької самотності/одинокості, «зашифрованої» дискурсом. Єдиний у нас критик, Микола Корсюк, якраз це відзначає у передмові впорядкованої ним добірки/збірки Корнищана «Книга смерті» (Видавництво RCR Editorial, Бухарест, 2009): «Усе відчувається у свідомості автора. Зачатки потоку свідомості, здається мені, наявні уже в дебютному творі Корнищана «Сон» («Наш голос», число 38-39, 1999 р.), в якому потік свідомості викладений у формі сну: в грозову ніч з блискавками автору доносяться «одинокі незрозумілі тихі звуки: «Я – самотній!» Його «болить голова. Мутне світло лампи котиться лицем, засліплюючи очі... Все міняється, стає неясним. (...) – Що стається зі мною? Хто я? – Ти сновиди! – А ти хто? – Я – твоя підсвідомість». (...). З автором стається щось дивовижне: йому здається, що він летить! Нічого не бачить (...)». Але в цьому «чудовому видовищі» (...) «світає повнолуння. Усміхаються зорі» (...), «звуки стають чіткішими. Ввижається якийсь образ, який, наближаючись, виглядає на невідому істоту» (...). «Хто ти? – шепчу тихо, проймаючись дрожем» (...). Хто ти?». «Німа. Дивлюся на неї, а вона простягає мені руку» (...). «Простягаю їй руку. І відразу наші руки порозумілися» (...). «Хто ти?» запитує він здивовано. «Хто ти? Чому так лег-

ко володієш мною?» (...) «— Я — твоя Доля!» Автор хоче щось відповісти, але «не знаходить слів» (...), ні радісного відчуття — «...все ж таки я не самотній!» У пізніших та досьогоднішніх творах немає казкової розв'язки, а ранішня казкова русалка-Доля замінена жіночою постаттю, прозовий дискурс зображаючи співвідносини між нею (сюжетним «Я») і ним (сюжетним «Він»). Неініційовані читачі сприймаючи тільки поверхневий фабульний ракурс дискурсу, а ініційовані/елітарні читачі намагаються схопити/розтолкувати й глибинний/символічний його ракурс. Бо цей ракурс, як відзначає Корсюк, «смыслово багатонасичений, націлений на густу конотаційну мережу іноді чужорідних деталей». Часові площини дискурсу зміщені одночасово, що передає одночасовість існування. Фабульні конструкти дискурсу створюють неспівмірність сприйняття, ілюзійність. Миттєва інтроспекція переживається не так душею, як умом, керованим збудженою, як відзначає Корсюк, «хворобливою уявою», яка є рефлексивна і глибоко суб'єктивна.

У порівнянні з Миколою Корнищаном, Михайло Гафія Трайста — зовсім іншого мистецького ґатунку письменник, своєю тематикою, художніми її розробками, експресивними валентностями він примикає та по-своєму продовжує класичну й сучасну українську материкову літературу.

Своїми збірками «Гуцульська душа» (2008 р.), «Не вір очам своїм» (2009 р.), «Малинові стежки» (2009 р.) й іншими понад 37 появленими досі, Михайло Гафія Трайста доказав, що його проза, вкрай складна, вміло продумана багатопланова її структура в усьому її хронотопі. Уміло й сумлінно, мов цеглина за цеглиною, письменник зводить архітектурну будову через часте переміщення часових і водночас просторових площин розгортання подій, збагачуючи коло своїх героїв та прагнучи широкого й різноманітного нюансування відображення подій. Його персонажі лише на перший погляд викінчені психологічно особистості, насправді вони протягом сюжетного розгортання переживають мінливі емоційні стани, розкриваючи моментально ще неспізнані ні собою, ні читачем сторони своєї психологічної вдачі. У такий спосіб автор досягає опуклості зображення, багатосприймання життєвих реалій, їх відтворення у передачі душевних сколихів. Автор уміло користується ретроспекцією й інтроспекцією в побудові твору, прямою, непрямою та невластиво прямою мовою, що увиразнює та нюансує його прозовий дискурс.

«Читаючи сміховинки й гумористичні оповідання, вміщені у збірці «Не вір очам своїм», виникає враження, що Михайло Трайста не вигадує їх — вони

ФІЛІЯ ЖУРНАЛІСТІВ НАЦМЕНШИН РУМУНІЇ

При Спілці професійних журналістів Румунії (UZPR) було засновано Філію журналістів національних меншин Румунії, яку очолив український письменник і журналіст, доктор філологічних наук Михайло Гафія Трайста.

Членами філії стали й українські журналісти, редактори, кореспонденти та дописувачі:

Михайло Трайста;
Микола-Мирослав Петрецький;
Ірина Ковач,
Роман Петрашук;
Терезія Шендрою;
Штефанія П'єтряню;
Михаєла Лариса Іспас;
Іван Гербіл;
Михаєла Гербіл;
Ірина Люба Горват;
Іван Кідещук;
Делія Мартинюк;
Степан Християн Давід Трайста.

«Ідея про заснування Філії журналістів національних меншин Румунії виникла при одній з розмов за чашкою кави з бувшим головою Спілки професійних журналістів Румунії, нині покійним Дору Діну Гливаном, якому сподобалась моя пропозиція, і таки наступного дня ми почали працювати над цим проєктом. Я дуже вдячний своїм колегам, які погодились стати членами цієї філії...» — сказав Михайло Трайста, на одному зі спілчанських засідань.

Степан К. Д. ТРАЙСТА

самі просяться на папір. Мова гуморесок природна і соковита, барвиста, до міри «пересипана» виразами місцевої (ронянської) говірки. В устах вуйка Ферішака чи інших персонажів дотепні репліки, лайки, мольби, проклинання і заклинання такі яскраво-природні, що будь-яка авторська «добавка» виглядала б зайвою, а то й шкідливою. Словом, весела «трайста» мармороща Михайла Трайсти битком набита заразливим комізмом, автентичним гумором, витоки якого в народній сміхотворчості», — пише Михайло Михайлюк у передмові.

(Далі буде)

Антонета КРАЙНІЧУК-КІДЕША

ПАВЛО ШОВКАЛЮК. ЕКСПЕРИМЕНТИ ЗІ ЗМІСТОМ ТА ФОРМОЮ

(Продовження з № 333)

Загалом вірші П. Шовкалюка відзначаються міфологічною спрямованістю художнього мислення, що властиве і для української поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст. Вони репрезентують міф як альтернативну реальність, мають філософське спрямування, рясніють прихованими смислами, символами. Автор часто використовує алюзії (художньо-стилістичний прийом; натяк, відсилання до певного літературного твору чи історичної події – див. *Лексикон загального та порівняльного літературознавства* / за ред. А. Волкова та ін. – Чернівці : Золоті литаври, 2001.]).

Найчастіше П. Шовкалюк звертається до таких міфопоетичних образів-символів, як образ світового дерева (*Чи то сад, Навколо нас, Не вірю*), символ води (*Не випивай, Сльози, Хлопці, Доки*). Важливим композиційним прийомом творів цієї збірки є анафора – єдинопочаток віршових рядків (*Чекання, Не знаю, Закоханість, Мої дороги*). Таким чином автор акцентує увагу читача, повертаючи його до потрібної думки, komponуючи відповідний образ чи поетичну картину.

Із плином часу міфологічна ідея про могутнє дерево, що поєднує світ живих і потойбіччя, перетворилася на символічний образ Світового Дерева – Дерева Життя. Воно заглиблюється корінням у води потойбіччя, і, проходячи крізь землю, сягає неба. З допомогою світового дерева людство піднімається від найнижчого щабля розвитку до духовного прозріння, спасіння. У вірші *Чи то сад* образ світового дерева втілено в яблуні. У поезії *Не вірю* з'являється споріднений символ «гілки». Він утілює міфологічну тотожність цілого і його частин. Окрім того, у поезії з допомогою яскравого порівняння (природа – людина) зображено руйнівну сутність сучасної людини:

*Не вірю,
Що наші пальці
можна порівняти
з гілками дерев.
Правда, і одні й другі
повні життя
і любові.
Але ніхто і ніколи
не зуміє*

*навчити гілки дерев
натиснути курок гвинтівки*¹⁹.

У вірші *Привикати* міфологічний образ кола символізує вічність людського страждання. Частково витоки цього образу слід шукати в дуалістичному характері гуцульських вірувань, яким притаманна циклічна повторюваність, що втілюється в обрядах. Зміни пір року провокують зміни життя людини:

*Кожної весни –
за плугом у борозні.
Кожного літа –
на стерні між снопами.
Кожної осені –
у золоті листя.
Кожної зими –
«Сійся, родися!»
Звикаємо до вічності?»²⁰.*

Останнє питання є риторичним. Людина – єдина жива істота, яка усвідомлює власну смертність та повсякчас її обмірковує. Саме розуміння надзвичайної швидкоплинності життя спонукає задуматися над сенсом буття та формує таку особливість людини, як прагнення до безсмертя. Автор або спонукає урізноманітнювати життя, не замикатися в рамках принципів і правил, або ж наштовхує на думку: хіба постійна повторюваність пір року не наближає людину до міфічної вічності? У вірші *Літопис* автор усвідомлює, що безсмертя роду є значно важливішим, ніж індивідуальне:

*Біля хати мого прадіда
Я збудував фортецю
З каміння і сердець.
Коло дідових доріг
Я викопав криницю
Живої води.
Із віри материнської
Підняв я пам'ятник
Нашому безсмертю*²¹.

Окрім традиційних символів, у віршах П. Шовкалюка з'являються й авторські. Символом покликання поезії і призначення поета стає слово – найсильніше художнє втілення тих роздумів, що бентежили автора впродовж життя. Слово мовби персоніфікується, сприяє перетворенню хаосу в космос – світ гармо-

¹⁹ Шовкалюк П., *Перехрестя. Поезії* / Павло Шовкалюк. – Бухарест: RCR Editorial, 2008. – С. 17.

²⁰ Там само. – С. 21.

²¹ Там само. – С. 54.

нії та образів, дійсно людський світ (*Я заблукався в поезії*). Лелеки в однойменному вірші символізують плинність часу, його обмеженість; коні в поезії *Мої коні* уособлюють затаєні помисли й думи ліричного героя, їх необузданість.

Цікавим за своєю суттю є вірш-алюзія *Дідова таємниця*. В описі трагічної селянської долі вгадується новозавітний мотив страждання Ісуса Христа як свідомий вибір спасіння ближніх:

...Скільки він нагарувався,
скільки ґрунту
дав йому король,
а скільки забрали
комунисти²².

Біблійні мотиви простежуються й у віршах *Замурована, Якщо, Церква, Щастя (Намалювати б картину)*. В останній поезії образ страждених матерів наділено ангельськими крильми:

...Кричать на весь голос
до своїх матерів:
«Піднімайте нас вище
крильми ангелів!»²³.

Виділяється з даної групи поезія *Церква*, в якій П. Шовкалюк розробляє основні принципи побудови храму для душі: міцні стіни, здатні витримати всі бурі, можливо підняти тільки з суміші рідної землі, щирого полум'я серця та безкорисливої любові до Бога:

З глини рідної землі
Виробляємо цеглини.
Полум'ям сердець
Випалюємо їх.
[...]
Замуровуючи нашу любов
Між цеглинами,
Будуємо ми собі церкву²⁴.

Своєрідним підсумком авторських блукань-пошуків стежинами буття можна вважати вірш *Виживаємо*. Яким би важким та заплутаним не здавалося життя, вихід є з будь-якої ситуації. А зрештою, за словами А. Камю, у житті кожна хвилина таїть у собі диво й вічну юність. Найважливіше, що розкриває поезія П. Шовкалюка – це диво, яке ховається між соняшниками Ван Гога, на зарослих споришем стежках (*Подзвоніть*), у росяній траві (*Дві паралелі*) чи в череп'яному горнятку біля порога (*Туди*). Якщо не забувати щодня радіти цьому диву, то й саме життя почне здаватися яскравим і сонячним. Що ж до труднощів та негараздів, то найкращим цілющим бальзамом для душі завжди була молитва:

Все ж таки
виживаємо
із бруду і нещастя,
брехні і темноти
молитвою...²⁵.

Більшість поезій збірки написано верлібрами. Така художня форма розширює смислові межі тексту, наскільки цього вимагає метафорична структура чи окремі прагнення митця.

Що ж таке верлібр? У літературознавчому словнику за редакцією Р. Гром'яка зазначено, що верлібр – неримований нерівнонаголошений віршорядок (і вірш як жанр), що має версифікаційні джерела у фольклорі (замовляння та ін. форми неримованої чи спорадично римованої народної поезії). У художній літературі верлібр поширюється в добу середньовіччя (літургійна поезія), у творчості німецьких передромантиків, французьких символістів та ін. Це одна з провідних форм сучасної поезії, сприйнята як виокремлена система віршування (див. *Літературознавчий словник-довідник* / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К.: Академія, 2007., с.109). Верлібр П. Шовкалюка переважно розповідний, його внутрішній ритм наділений ознаками медитативної інтонації.

У *Лексиконі загального та порівняльного літературознавства*, виданому в Чернівцях, подається таке визначення: «Верлібр (від франц. *vers libre* – вільний вірш) – тип поетичного цілого, з ритмоутвірною основою, отже й одиницею виміру, якого є рядок вірша; теоретичними межами верлібра є, з одного боку, тонічний вірш, а, з іншого – поезія в прозі»²⁶. Найраніше (у II пол. XVIII ст.) склався німецький верлібр. Його формування почалося в імітаціях А. Клопштоком античних метрів при наслідуванні Асклепадової та Алкеєвої строфи.

В українській літературі верлібр набуває значного поширення у XX ст. (В. Еллан-Блакитний, П. Тичина, Б. Бойчук, Е. Андрієвська, Б. Рубчак, Ю. Тарнавський, І. Калинець, В. Герасим'юк, І. Римарук, Ю. Андрухович). У румунській літературі верлібр якнайкраще представлений у творчості Г. Вієру (див.: *Лексикон загального та порівняльного літературознавства* / за ред. А. Волкова та ін. – Чернівці: Золоті литаври, 2001, с.87-88). Для порівняння наведемо фрагмент твору В. Герасим'юка *Перше поселення Дмитра з Кутів до галичан*, написаний верлібром:

(Продовження на 22 с.)

²² Там само. – С. 30.

²³ Там само. – С. 44.

²⁴ Там само. – С. 32.

²⁵ Там само. – С. 40.

²⁶ *Лексикон загального та порівняльного літературознавства* / за ред. А. Волкова та ін. – Чернівці: Золоті литаври, 2001 – С. 86.

ПАВЛО ШОВКАЛЮК. ЕКСПЕРИМЕНТИ ЗІ ЗМІСТОМ ТА ФОРМОЮ

(Продовження з 21 с.)

Не знаю, чому ви завжди боялися
божевільних і привидів.

Може, тому, що божевільний

забагато розказував,
знаючи про вас те, що самі не знали чи не хотіли,
а привид перестрівав глупої ночі
у найнесподіванішому місці²⁷.

Будова творів у збірці доволі різноманітна. У поета є такі неримовані вірші: п'ятирядковий (*Страх*), шестирядковий (*Додому, Сльози, Якщо, Мамині стежки, Життя*), семирядковий (*Льодовик*), восьмирядковий (*Закоханість, Наче вокзал, Не бійся, Мій хрест, Каяття старшого сина*), дев'ятирядковий (*Привиди, Виживаємо, Щастя (Я заблукався в поезії), Прогноз погоди, Літопис*), десятирядковий (*Не випивай, Контрольні, Хлопці, Церква, Замурована*), одинадцятирядковий (*Не вірю, Доля, Між соняшниками Ван Гога*), дванадцятирядковий (*Мої дороги, Мої коні*), тринадцятирядковий (*Вчитися висот, Не знаю*), чотирнадцятирядковий (*Щастя (Намалювати б картину)*), п'ятнадцятирядковий (*Чи то сад, Навколо нас, Дідова таємниця*), шістнадцятирядковий (*Додому*), вісімнадцятирядковий (*Побути з собою*); а також римовані з різними схемами: чотирирядковий (*Доки*) з перехресним римуванням, восьмирядковий (*Дві паралелі – abccDeFf, Твоє село – abCbCbDb*) з неповним римуванням, восьмирядковий (*Лелеки*) з перехресним римуванням, шістнадцятирядковий (*Туди*) з перехресним римуванням, тринадцятирядковий (*Я знаю, Художник, Подзвонить*) із несистемним римуванням.

Один вірш складається з чотирьох семирядкових строф зі схемою римування АВАВСdС (А все ж таки), дві поезії – з двох катренів із неповним римуванням (*Давно, Слово рідне*).

Специфічна будова вірша *Чекання*. Графічно строфи, зокрема друга, навіюють уявлення про античні – строфи, утворені з логоедичних віршів, переважно катрени або дистихи, позбавлені рими, що періодично повторюються в тій же метричній структурі та послідовності. Метрична структура строф П. Шовкалюка зовсім не відповідає античним строфам, але графічна подібність чітко простежується. У давньогрецькій літературі виділяли Алкееву, Сапфічну, Асклепіадову, Алкманову (Архілохову) строфи та ін. Цю систему строф відродив у римській поезії Гораций, однак і в європейських поетів вона

зустрічається як оригінальних віршах, які часто є стилізаціями античної лірики, так і в перекладах, що є спробами її силабо-тонічних імітацій, в яких для античних форм підбирають відповідники (див.: *Лексикон загального та порівняльного літературознавства* / за ред. А. Волкова та ін. – Чернівці : Золоті литаври, 2001). Наведемо вірш П. Шовкалюка повністю:

У чотирьох сторонах світу
Стоять дівчата:
Без тіла, тільки з душою,
І чекають своїх суджених.

У чотирьох сторонах світу
Будують хати парубки,
Ставлячи в них
Весільні столи²⁸.

Порівняємо зі зразком з оди Горация:
*Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? Quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimae
Sardiniae segetes feraces*²⁹.

Її метричний переклад в українській літературі вперше здійснив І. Франко у 1893 – 1894 роках. Ода *До Аполлона* в його інтерпретації виглядає так:

О що просить святого Аполлона,
Співцю? О що молить, вино нове
Плючи із чаші? Не о жниво
Буйне в Сардинії плідній³⁰.

Структура оди в перекладі І. Франка – силабо-тонічна імітація алкеевої строфи – схожа на останню строфу поезії П. Шовкалюка. Якщо кваліфікувати її будову за тими ж принципами, то і перша строфа графічно нагадує імітацію. Що спонукало поета обрати саме таку будову для свого вірша, важко сказати. Можливо, це експерименти з формою в річищі сучасних віань у літературі, чи така строфічна будова пов'язана зі структурою віршів – вони написані верлібрами.

Загалом маємо своєрідну «цілісну строкатість». П. Шовкалюк пише про себе як митця, про оточуючий його світ, заглиблюється в печери пам'яті й робить метафоричність і символізм виразниками ідей творів. Оскільки життя не може бути сталим та протікати рівномірно, а вірші, у яких зображене це саме життя, відповідно до цього, мають відображати своєрідність художнього мислення, то така строкатість побудови видається цілком оправданою.

²⁷ Герасим'юк В., *Палороть: [поезії]* / Василь Герасим'юк / [післям., упор. другого розд. і коментарі К. Москальця]. – К.: ВЦ Просвіта, 2006. – С. 143.

²⁸ Шовкалюк П., *Перехрестя. Поезії* / Павло Шовкалюк. – Бухарест: RCR Editorial, 2008. – С. 11.

²⁹ Horati Q. Flacci, *Carmina* / Q. Horati Flacci. – Leopoli, 1937. – f. 26.

³⁰ Франко І., *Зібрання творів: [у 50 т.]* / Іван Франко; [редкол.: Є. П. Кирилюк (голова), Б. А. Деркач, Ф. П. Погребенник та ін.]. – К.: Наук. думка, 1976 – 1986. – Т. 9. С. 395.

Літературно-культурний календар „Нашого голосу”

КВІТЕНЬ

9 квітня

• 81 рік від дня народження Вікентія Николайчука (1940-2021) – публіциста, культурного діяча, голови Галацької філії СУР і її співзасновника.

16 квітня

• 89 років від дня народження Стеліана Груї Яцентюка (1933-1996), письменника, науковця, університетського професора.

18 квітня

• 31 рік від дня народження письменниці Лариси Михаєли Трайсти (1991 р.).

20 квітня

• 79 років від дня народження Дана Хорії Мазілу (1943-2008) – румунського літературознавця, філолога-україніста, перекладача, члена Румунської академії.

24 квітня

• 90 років від дня народження Михайла Мачоки (1932-2018) – публіциста, культурного діяча бувшого голови Сатумарської філії СУР, першого її засновника, старанням якого вийшла друком книга «Тарас Шевченко – Апостол Українського народу» на честь 200 років від народження поета.

Степан Крістіан ТРАЙСТА

КОМІСІЯ З ПИТИНЬ КУЛЬТУРИ СУР ВЗЯЛА УЧАСТЬ В КУЛЬТУРНОМУ САЛОНІ БУХАРЕСТУ – 2022

Спілка професійних журналістів Румунії та Фонд Іона І. Бретіану в період 30 березня – 2 квітня ц. р. організували книжковий ярмарок, який традиційно проходить у бухарестському Палаці Бретіану і, набравши популярності, став КУЛЬТУРНИМ САЛОНОМ.

Цьогорічний випуск, присвячений Спілці професійних журналістів Румунії, супроводжувався виставкою живопису, скульптури та карикатури, на якій поміж іншими експонувалися роботи українського скульптора, члена Тулчанської філії СУР Георгіє Мунтяну.

Спілка професійних журналістів Румунії була представлена книгами спілчанського видавництва, а також книгами членів спілки, які вийшли в інших видавництвах.

Ведучий заходу Іон І. Бретіану, президент одногоimenного фонду, відкрив захід презентацією трьох книг: «В очікуванні вічності», «Старші нашої літератури» та «Внесок Іона К. Бретіану в революцію 1848 року в Румунії та його думки про цю революцію».

Серед книг понад 150 авторів, знаходились і твори українських письменників Румунії: Корнелія Ірода, Михайла Трайсти, Михаєли Гербіл, Івана Гербіла, Миколи Лясевича, Михайла Михайлюка та Івана Кідещука. Крім того на стенді Союзу українців Румунії була представлена сурівська періодика.

Також з боку СУР на заході виступила перша скрипалька Бухарестської філармонії Наталія Панчек Колотило.

Віктор ГРИГОРЧУК

«Українська музика й танець особливо виразні й глибокі, вони доходять до душі публіки...»

Інтерв'ю з керівником і хореографом ансамблю української пісні й танцю «Коломийка» Зіркою Янош

У 2002 році в місті Сірет народився ансамбль «Коломийка», учасниками якого є учні Серетського технічного коледжу ім. Лацку Воде, студенти, які зі задоволенням приходять до цього ансамблю, де вони почали співати й танцювати, а також всі ті, хто дбає про українські звичаї й традиції. У репертуарі ансамблю – пісні й танці, характерні для буковинського краю, а також найбільш репрезентативні для українського народу. Вражаючі костюми, різноманітність традиційних інструментів, хлопчики та дівчатка, сповнені відданості традиціям та звичаям своїх предків поряд з професоркою Зіркою Янош, відомою своїм професіоналізмом та самовідданістю, – таким є ансамбль «Коломийка».

Фольклорний колектив «Коломийка» практично складається з двох груп: дитячої (танцювальний і вокальний гуртки) та молодіжної (танцювальний гурт).

Протягом останніх років ансамбль під керівництвом професорки Зірки Янош зазнав стрімкого підйому, досягнувши високого рівня професіоналізму, якому можуть позаздрити інші колективи такого роду, а його доведена до досконалості художня та виконавча майстерність викликає захоплення та бурхливі оплески публіки на фестивалях, в яких вони беруть участь, як, наприклад, «Скарби румунської душі» у таких містах, як: Радівці, Сучава, Кимпулунг Молдовенеск і Сірет. «Коломийка» отримала дипломи та чудові відзнаки на фестивалях меншин у Негостині, Сіреті, Сігеті Мармацієй, Мізілі, Кирлібабі, Бухаресті, Яссах, Одоргеюл Секуєск та Сібіу.

«Коломийка» стала відома і за кордоном, беручи участь у міжнародних фестивалях в Республіці Молдова, Україні, Франції та Італії.

Зростаюча популярність «Коломийки» зробила її бажаним гостем національних телеканалів TVR1, TVR2, PrimaTV, Antena1, TVR International та Favorit TV, де ансамбль має можливість представити свій репертуар перед мільйонами глядачів.

Спеціально для читачів «Нашого голосу» пані Зірка Янош поділилася своїми думками про діяльність ансамблю «Коломийка», про джерела натхнення, плани на майбутнє та багато іншого.

Віктор Григорчук: Доброго дня, пані Зірко Янош, перш за все я хотів би подякувати Вам за те, що Ви погодилися дати нам інтерв'ю. Для початку пропонуємо Вам розповісти читачам «Нашого голосу», де Ви навчалися, яку освіту здобули?

Зірка Янош: Середню школу та ліцей я закінчила в моєму рідному місті Сіреті. Потім навчалася на Факультеті музики в Бухаресті за спеціальністю музична педагогіка, і навіть не уявляю, що могла б обрати якусь іншу спеціальність, бо по-своєму продовжувала те, що робив і мій батько. Це те, що я люблю найбільше, знаю найкраще. Це мій природний елемент – музика в найрізноманітніших формах, вокальна, інструментальна, танець...

В. Г.: Ви вдома розмовляли українською мовою?

З. Я.: Так, у нас вдома розмовляли лише українською мовою, і коли вживали якесь слово румунською, батько дуже сердився.

В. Г.: Ви сказали, що музика – це Ваш природний елемент. Чому Ви так гадаєте? Чому український танець і пісня?

З. Я.: Перш за все тому, що мені це подобається. Так я змогла передати те, що відчуваю. По-друге, тому що багатьом це подобається: той шарм української пісні, ритм, музичальність, пристрасть, колорит. Хіба Ви зустріли бодай одну людину, якій це не подобається?

В. Г.: Звідки взялася ця Ваша пристрасть до музики?

З. Я.: Пристрасть існувала в мені завжди, але до якогось моменту латентно. Перше її пробудження сталося, коли я працювала референтом в Будинку культури нашого міста, директорка якого пані Ротару Ангелеску Кармен постійно говорила мені, що продовжувати сімейні традиції – це нормально. Музику я пізнала, звичайно, у родині, до неї були причетні всі: мій батько грав на скрипці, мама Олена – на контрабасі, мій

старший брат Олександр – на скрипці, фортепіано, акордеоні, гітарі, середущий брат Валентин – на скрипці, цимбалах, гітарі, балалайці, а я – на скрипці, мандоліні, гітарі. У нас вдома завжди було свято, батько пильнував, аби ми займалися щодня, потім у нашій хаті відбувалися справжні «концерти».

В. Г.: Чия була ідея створити Культурне товариство «Коломийка»? Це була особиста ініціатива чи Ваші друзі закликали це зробити?

З. Я.: Після того, як посаду культурного референта було реструктуровано, я влаштувалася на роботу в школу, але там не знайшла місця для репетицій танцюристів та оркестру. Тоді я вирішила створити Культурну асоціацію, щоб мати можливість організовувати діяльність з дітьми, щоб мати можливість орендувати приміщення, необхідне для проведення заходів.

В. Г.: Що для Вас означає «Коломийка»? Асоціація з одного боку й ансамбль з іншого?

З. Я.: Асоціація – це законодавча база, в якій я веду свою діяльність... Ансамбль «Коломийка» – це моя сім'я, це моя мрія, моя робота. Мені подобається те, що я роблю, я люблю працювати з дітьми та дорослими, мені подобається, коли ми беремо участь у фестивалях та конкурсах, мені подобається, що ми можемо показати світові свою частинку української душі.

В. Г.: Коли Ви зрозуміли, що хочете робити те, що робите зараз?

З. Я.: Гадаю, років 25 тому... Спочатку мені це подобалось, а потім пристрасть розквітла й почала наростати, як снігова куля.

Деякий час я працювала у будинку для дітей-сиріт, який на той час існував у нашому місті. Мені пощастило скористатися кімнатою, де також працював мій батько, коли керував оркестром мандолін. Там і мені вдалося організувати мандолінний оркестр, користуючись інструментами, які залишилися від батька. Потім пан Боднар Іван, який був другом мого батька, заохочував мене продовжувати його справу. Я починала граючись, але мені вистачило сміливості, і все вдалося.

В. Г.: З чого почалася Ваша кар'єра хореографа, і що Ви відчували після того, як стали популярною?

З. Я.: Хореографії вчилася разом з дітьми. Ми уважно вивчали відеозаписи, вибирали те, що підходило нам, вивчали кроки. Поступово почали з'являтися оригінальні ідеї. Діти творчі, і якщо вдасться прищепити їм любов до музики й танців, то навряд чи їх зупиниш. У хореографії, можу сказати, я – самоучка. А популярність прийшла через «Коломийку», дитя моєї душі. Мене, звісно, радувало визнання моєї праці. Але хто не любить українську музику, танці, костюми? Я дарувала людям те, що відчувала, і отримувала... оплески! Схиляюся

перед тими, хто відчуває українську музику, перед тими, кому я допомогла відчувати її.

В. Г.: Як би Ви охарактеризували важливість української музики й танцю для інших?

З. Я.: Моя робота представляє саме моє життя, вона представляє мене, вона визначає мене як людину. Українська музика і танець – це тема, а сюжети різноманітні, а моя пристрасть живиться роботою, яку я люблю.

В. Г.: Що Вам найбільше подобається у цій роботі? Назвіть найдорожчі для Вас три аспекти?

З. Я.: Найбільше мені подобається співати, вчити дітей танцювати, вчити їх грати на інструментах: гітарі, скрипці, мандоліні, фортепіано.

В. Г.: Яке співвідношення між імпровізацією та технікою в хореографії? Що переважає у Вашій роботі?

З. Я.: Імпровізація в танцях? Занадто мало. Працюю з дітьми, техніка переважає!

В. Г.: Що потрібно, щоб стати хорошим танцюристом чи майстром своєї справи?

З. Я.: Щоб бути гарним танцюристом, треба мати хорошу фізичну форму, любити те, що ти робиш, мати чуття ритму, музикальний слух і з відповідальністю ставитись до репетицій.

В. Г.: Яким елементам має відповідати якісний танець?

З. Я.: Якісний танець повинен випромінювати радість, викликати оплески, вибухати музикою і кольором, зачаровувати...

В. Г.: Пані Зірко, за який період часу можна навчитися професійно танцювати?

З. Я.: На це потрібно місяці. Все залежить від стимулу. Наприклад, коли нас запросили на фестиваль до Португалії, у нас було три місяці на підготовку. Дітей потрібно мотивувати, тоді вони роблять все можливе.

В. Г.: Наскільки для танцю є важливими впевненість і довіра?

З. Я.: Досконале знання хореографії, кроків, уміння синхронізуватися з музикою, з партнером породжує впевненість. А потім настає синхронізація з аудиторією. А довіра набувається репетиціями та наполегливою працею.

(Продовження на 26 с.)

«Українська музика й танець особливо виразні й глибокі, вони доходять до душі публіки...»

(Продовження з 25 с.)

В. Г.: Виходячи з Вашого досвіду участі в телевізійних танцювальних шоу, як вважаєте, чи такий суворий відбір виправданий? Іншими словами, чи повинна людина мати фізичні якості від народження, щоб танцювати професійно, чи можна дозволяти «танцювати всім»?

З. Я.: Танцювати може кожен. Ті, у кого є вроджені якості, навчаються швидше, їм легше. Інші, за більш тривалий час. Найважливішим є бажання та пристрасть, з якими ви робите певну справу. І мотивація. Я ніколи не відмовляла дитині, яка хотіла б навчитися танцювати чи співати.

В. Г.: Як ми можемо «перекласти» слова, образи та ідеї на мову тіла?

З. Я.: Українська музика й танець особливо виразні й глибокі, вони доходять до душі публіки. Діти вчаться передавати цю емоцію і досягають успіху. І без скромності треба сказати, що, звісно, вплив наставника дуже великий.

В. Г.: Як проходить робочий день хореографа Зірки?

З. Я.: Ранком шкільна програма, після обіду програма репетицій. Просто. До виснаження, багато разів.

В. Г.: Як народжуються ідеї танцювального шоу?

З. Я.: Інформування, перегляди, обговорення, оригінальні або запозичені ідеї. Все це сплетене та персоналізоване.

В. Г.: Якщо говорити про народні танці, то чи у вас є якісь особливі переваги, я маю на увазі румунські, українські чи інші танці, і чому?

З. Я.: Я готувала з гуртом «Коломийка» українські танці, але й румунські народні танці. Залежно від тематики конкурсів, мистецьких заходів, у яких ми брали участь. Якщо говорити про переваги – то, звичайно, українські. Я краще з ними резоную, вони є частиною мого культурного генетичного коду.

В. Г.: Які найкумедніші моменти траплялися Вам під час вистав?

З. Я.: Були й кумедні, але незначні: розв'язався шнурок, злетів чобіт з ноги, розплелось волосся... Це типові моменти. Я навчила дітей ніколи не показувати на сцені, що щось трапилося, а навпаки, зберігати пошмишку, продовжувати танцювати, а потім за лаштунками розповідати та сміятися.

В. Г.: Звідки і як черпаєте натхнення? Загалом, що є натхненням у танцях?

З. Я.: Натхнення для створення музичного танцювального шоу – це бажання робити щось красиве, багато

роботи, пристрасть до того, що ти робиш. І натхнення тут необхідне.

В. Г.: Скажіть, як друзі та рідні ставляться до Вашої популярності останнім часом?

З. Я.: Мої друзі та рідні завжди підтримували мене і допомагали мені. Бо робота в ансамблі, головню при підготовці шоу, потребує багато часу.

В. Г.: У якій зі сфер, де Ви працюєте, успіхи помітніші та приносять більше задоволення?

З. Я.: Вся моя робота пов'язана з музикою. Ось звідки мої успіхи, і саме тут я отримую найбільше задоволення.

В. Г.: Назвіть трьох людей, які найбільше змінили Ваше життя?

З. Я.: Я вчилася на якостях і недоліках, які помічала навколо себе. У моєму житті були злети і падіння, з яких я взяла все, що було хороше, і прищепила до стовбура, дала волю розгалужитись... музиці й танцю, звісно...

В. Г.: Від яких традицій Вашої родини Ви ніколи не можете відмовитися?

З. Я.: Від щорічних зустрічей з моїм братом зі Швейцарії, від традиційного святкування родинною Різдва та Великодня, днів народження.

В. Г.: Чим Ви займаєтеся у вільний час? У вас є хобі?

З. Я.: Так. Люблю готувати різні страви й працювати в саду. Мені подобається експериментувати з новими рецептами, я документуюсь, а потім застосовую, а коли приходить весна, я перетворюю свій двір і сад на куточок раю.

В. Г.: Якби Ви могли щось змінити у своєму минулому, то що б змінили?

З. Я.: Я б нічого не змінювала зі свого минулого. Я робила в житті те, що мені подобалося, і продовжую це робити.

В. Г.: Що б Ви хотіли додати, що, на Вашу думку, варто знати читачам журналу «Наше голос»?

З. Я.: Читачі повинні знати, що я викладачка, яка робить ці речі з пристрасті. Що у мене були труднощі, потреби, у мене не було ресурсів, доводилося багато разів класти від себе гроші або звертатися за допомогою до батьків дітей. Але все це згасає, коли гурт виходить на сцену, виступає, а публіка аплодує, оцінюючи результат. Задоволення від добре виконаної роботи, пристрасть, з якою ти її виконуєш, компенсує усі недоліки.

Дякую і запрошую до барвистих танців та музики! Синьо-жовтий фон зараз викликає ще більше хвилювання...

В. Г.: Дякую Вам за таку щирі розмову! Було приємно поспілкуватися!

Олександр ГАВРОШ

БІЛЕ ПІАНІНО

Тато називає маму «тривожною валізкою», бо вона завжди найдужче хвилюється. Хоча того разу вона була правою, але її ніхто не слухав.

Ще за кілька днів до початку біди, вона зняла лемент: «Ви що – справді не розумієте, що буде? Треба негайно тікати!». Тато її пригорнув у теплі м'які обійми, легенько покуйовдив волосся і прошепотів:

– Заспокойся, любя! Нас уже рік лякають війною.

– Тепер уже не лякають! Поляки з нашої фірми всі виїжджають! Думаєш, вони дурні?

– Не думаю, – усміхнувся тато. – І куди ми втечемо?

– Бодай до моєї мами. Ти бачив сюжет, що в Білорусі на кордоні військові звели тимчасовий міст через Прип'ять.

– То зводять, то розводять...

– Подивись на карту! Це від нас година їзди!

Тато, зітхнувши, погодився, бо страшенно не любив сварок. Гаразд, що не зробиш, аби заспокоїти кохану «тривожну валізку». Виїхати з дому вирішили наступного дня, оскільки ми ще не розжилися на власну автівку. Татусь у мене – чистий гуманітарій і до техніки його не тягне. Тому й працює у видавництві, редагує книжки, за що я його дуже люблю. Бо з ним завжди цікаво.

Ось так ми раптово приїхали в гості до бабуні на Житомирщину. Забрали найнеобхідніше, а головне – нашого чорного котика. Хоча тато казав, що наша стрімка втеча виглядає доволі панічною. А мама прощалася із сусідами так, наче сюди вже не повернеться. Від нервів її аж трусило.

Заспокоїлася вона лише в затишній хатині, в якій зростала. Бабуня наготувала нам смачних млинців із малиновим варенням і ми, п'ючи шипшиновий чай, намагалися відвернути маму від розпачливих думок. Але мама тільки сиділа в смартфоні, нервово гортаючи стрічку новин. Бабця накрапала їй на ніч свої заспокійливі ліки. Взагалі, бабуся в мене дуже мудра, бо працює в дитячій бібліотеці. А я страх як люблю читати книжки! Особливо нові й гарно розмальовані! Мама каже, що я вже знаю забагато слів. А ми з татом ще й вигадуємо нові!

Ніхто тоді не думав, що такої спокійної ночі у нас уже не буде. Рано-вранці бабуся збудила тата і стривожено йому прошепотіла, що почалася війна...

На маму страшно було дивитися. Її аж тіпало від злості. Що, і тепер мені не вірите? Ось вам і «тривожна валізка»! Чому не смієтеся?! Регочіть!

Всі мовчали, потупивши очі.

«Негайно збираємось і рвемо звідси!» – промовила мама, коли бабуся розповіла, що в Житомирі розбомбили військовий аеродром.

Швидко спакувавшись, ми вийшли на дорогу, по якій простувало чимало людей до повороту на головну трасу. Обличчя у всіх були заклопотаними. Ми стояли неподалік стривоженого гурту, що стовбичив біля зупинки, а я вже сумувала за своїм котиком, який залишився у бабці.

Коли біля нас загальмувала лискуче авто, солідний дядько поцікавився у тата: «До Бердичева вам підійде? Їду туди на чергування».

Підійде хоч куди, лише чимшвидше звідси! – озвалася мама, і ми вирушили у довгу подорож, яка тривала аж дві доби. Мама мала намір виїхати за кордон, адже її колеги-поляки пообіцяли їй прихисток та роботу у Варшаві.

Але новини були такі жахливі, що тато з мамою геть похнюпились. З Бердичева ми виїхали електричкою до Вінниці, а звідти автобусом до Львова. Дорога була настільки запруджена, що ми весь час стояли у заторах. Тож наша поїздка тривала удвічі довше, ніж за графіком.

Врешті-решт під вечір ми приїхали до міста Лева і геть втомлені дісталися до оселі маминої подружки, з якою вони колись навчалися. Пані Настя нагодувала нас смачними варениками, а тато одразу вклав мене до ліжка, бо в мене й так злипалися очі. Я засинала, а вони ще довго про щось сперечалися на кухні. Найдужче, як завжди, було чути маму, бо в неї, коли хвилюється, голос стає високим і різким.

А зранку ми знову вирушили в дорогу, бо ворог атакував уже Київ. Обличчя у всіх були геть розпачливими. На львівському залізничному вокзалі творилося щось неймовірне. Панував такий бентежний рух, наче в гігантському мурашнику розпочалася повінь.

За кілька годин нам вдалося сісти на електричку до Ужгорода.

(Продовження на 28 с.)

БІЛЕ ПІАНІНО

(Продовження з 27 с.)

Коли з'ясувалося, що через воєнний стан та мобілізацію тата за кордон не випустять, рятівний мамин план розвалився, як картковий будиночок. А коли батьки довідалися, що точаться бої за Гостомельський аеродром і ворог знаходиться майже біля нашої оселі, тато чемно визнав, що мама мала правду. Він пригорнув її, поцілував у чоло, але вона цьому не зраділа.

Коли ми доїхали до Ужгорода, вже добряче спочило. На пероні нас зустрів знайомий татів журналіст, з яким вони познайомилися багато років тому. Пан Роман навіть якось заходив до нас у гості, але я тоді була ще зовсім манюня і його не запам'ятала.

На Закарпатті значно тепліше. Після гомінкого Львова тут вражав довколишній спокій. Нічним тихим містом сивий журналіст з кумедною косичкою провів нас до своєї, як він висловився, «майстерні». Це звичайна двокімнатна квартира його покійних батьків, у якій він зберігає чималу домашню бібліотеку та під настрій пише статті й навіть книжки.

Тут пан Роман вирішив нас поселити, поки ми надумуємося, що робити далі. Без тата матуся категорично відмовлялася їхати за кордон, бо інакше взагалі збожеволіє від тривоги. Делікатний господар вручив нам ключі від квартири й запропонував почуватися абсолютно вільно.

Мені найбільше сподобалася велика кімната, в якій було стільки книжок, як у справжній бібліотеці. Стелажі тягнулися аж до стелі, а гори літератури ще й лежали просто на підлозі великими купами. Була тут чимала збірка дитячих книжок, в які я одразу поринула, навіть забувши за вечерю.

Ось так ми почали жити в Ужгороді, про який до недавня ніхто не згадував ні сном, ні духом. А коли батьки за кілька днів нарешті прийшли до тями, ми почали вивчати місто. Вдень, коли пригрівало сонечко, виходили до центру. Особливо мені подобалися прогулянки довгими набережними, які тягнуться вздовж річки Уж.

З кожним днем у місті з'являлося дедалі більше приїжджих. Їх легко було розпізнати через зацікавлені погляди, якими вони розглядали все довкола. Невдовзі вони заповнили усе середмістя, розмовляючи переважно російською, бо приїхали з великих міст на Сході та Півдні. Особливо багато переселенців на дитячому майданчику біля високої щогли з українським прапором. Тепер тут граються діти з усієї України.

Тата особливо непокоїли звістки про бомбардування рідного Харкова. Він щодня телефонував бабусі й дідусеві, які там проживають, і просив їх негайно звідти вибиратися. Але вони не хотіли нікуди виїжджати.

Але й Ужгород недовго залишався тихим куточком. Уже за кілька днів залунало виття сирени, що сповіщала про повітряну тривогу. Вперше ми її почули у Львові, коли похапцем спускалися в підвал багатоповерхівки пані Насті. Там мені зовсім не сподобалося. Хоча тато каже, що я доволі добре тримаюся у нинішніх скрутних обставинах. Проте я дуже лякаюся, коли чую це моторошне завивання. Тоді у мене всередині все холоне, а руки стають холодними, як лід.

Але в Ужгороді ми у бомбосховище не ховаємося, бо тут підвал геть непристосований, вологий, брудний і в ньому повно води. Тато нас заспокоює, що ми знаходимося на самому кордоні із НАТО та Євросоюзом, тому, можливо, росіяни бояться запускати так далеко крилаті ракети. На наше щастя, Закарпаття поки що не обстрілювали.

Пан Роман, який іноді нас провідує, запевняє, що нам не варто хвилюватися. Бо в нашому кварталі нема жодного військового об'єкта. А він живе просто над телевежею, тому журиться, що ракета може зруйнувати його дев'ятиповерховий будинок. Бо так ворог уже зробив у Києві, Рівному, Житомирі. Росіянам дуже не подобається українське телебачення, яке закликає боротися з окупантами.

Тож, коли лунає сирена, ми ховаємося у тісний квартирний коридорчик. Тоді ми з татом розглядаємо якусь книжку із бібліотеки господаря. Наприклад, «Міфологію для дітей». Я можу й сама читати, але книжка мені має дуже сподобатися. Мама відбрала мені з полиць ілюстровані видання з великими буквами й невеликим текстом.

А далі ми захворіли на ковід. Так каже мама, бо в неї зник нюх. Кілька днів трималася гарячка, ми всі лежали в ліжках і майже не виходили надвір. Мама твердить, що через пережитий стрес наш імунітет дуже послабився. А коли в одне місце з'їхалося стільки людей з цілої країни, вірус одразу поширився.

А днями нарешті приїхали з Харкова татові батьки. Два тижні бабуса з дідусем прожили під суцільними бомбардуваннями. Навіть я помітила, як вони змарніли. Пан Роман не заперечував, аби ми жили разом, тож тепер нам стало значно веселіше. Бо раніше ми бачилися лише кілька разів на рік, коли вони приїжджали на моє день народження, або влітку ми вибиралися до них у Харків.

Дідусь у мене художник, носить інтелігентну сиву борідку і навчає мене малювати. Він працює у музеї і має там невеличку майстерню. Коли почалися

бомбардування і йому повідомили, що загорівся сусідній будинок, дідусь одразу побіг на роботу, хоча обстріли не стихали ні на мить. На щастя, пожежа не перекинулася на музей. Лише швидко вибило вибухом. Дідусь зі своїми друзями спакували картини й переносили в підземне приміщення. Але як сховати полотно Іллі Рєпіна, яке має чотири метри в довжину і три метри у висоту?

Після тієї небезпечної пробіжки до музею, дідусь каже, що перестав боятися за своє життя. Він у нас дуже розумний, вихований і скромний. Ніколи не підвищує голос, навіть коли я каприжую. Бабуся теж лагідна і добра. Вона працює вчителькою музики. А раніше і сама виступала з концертами.

Саме вона заразила мене грою на фортепіано. Завжди, коли я до них приїжджала, бабуся брала мене на коліна, сідаючи за чорне німецьке піаніно. Мені дуже подобалося з нею грати, а вона весь час дивувалася, яка я творча дитина. А, може, вона навмисно мене так хвалить, бо я в неї – єдина онучка?

В Ужгороді я маю значно більше уваги і, здається, трошки, розбещуюся. Адже самих обійняшок мені вже не вистачає. Мені здається, що любити дитину – це в першу чергу з нею гратися. Тепер я можу це робити і з мамою, і з татом, і навіть з бабусяю та дідусем. А ще я взяла із собою в дорогу свою плюшеву конячку Рудю. Це моя найкраща подруга і подушка.

Мені подобається, що ми тепер живемо разом, хоча дідусь каже, що відчуває себе наче у книгосховищі, бо в їхній кімнаті, окрім старенького дивана і тисячі книжок, більше нічого нема. Але ми всі любимо читати, тож стараємося і в цьому знайти перевагу. Адже іншим біженцям, які живуть у спортивному центрі на гандбольному майданчику, значно гірше.

Бабуся розповідала, як вони три дні їли одну паланицю в Харкові, бо через обстріли крамниці не працювали. А коли від вибуху бомби повилітали вікна в їхньому під'їзді, таки наважилися втікати зі спорожнілого міста. Того дня було кілька спеціальних потягів на Західну Україну. Вони зібрали най-

необхідніші речі й пішли на поїзд, не знаючи, чи вдасться виїхати. Поліція тримала пасажирів всередині вокзалу аж до приходу локомотива, до якого було причеплено величезну кількість вагонів. А далі групами запускала всіх на перон, де їх розсаджували, заповнюючи по черзі один вагон за іншим. І ніхто не мав квитків.

Оскільки більшість харків'ян виїхали раніше, то дідусь із бабцею отримали навіть лежачі місця. Поїзд зробив лише кілька зупинок по дорозі: в Полтаві, Києві та Львові. І весь час їхав при вимкненому світлі, аби його не помітили ворожі літаки. Бабця розповідала, що коли прокинулася вночі, то побачила крізь вікно лише чорне небо і білий сніг, повз який мчав абсолютно темний ешелон.

Дідусь із бабцею сумують за Харковом і ладні туди одразу повернутися, коли там перестануть стріляти. Їм соромно сидіти без діла. Дідусь малювати не може, то спробував фотографувати, бо має нагороди з фотовиставок та різних конкурсів. Але його ледь не затримали, запідозривши, що він – ворожий диверсант. Мама каже, що про повернення додому ще дуже рано говорити. Вона, як завжди, найбільший невірko серед нас. Так твердить тато, який допомагає волонтерам.

А мама відказує, що коли його заберуть в армію, ми одразу поїдемо закордон, де вона зможе працювати. Хоча тато – геть не військовий і навіть муху не вб'є. Краще її прожене крізь відчинене вікно.

Чесно зізнаюся, що вже заскутила за своєю кімнатою, колекцією маленьких іграшок із кіндер-сюрпризів та зачитаними «Улюбленими віршами» в трьох томах, які вже знаю напам'ять. А найбільше сумую за білим піаніно, яке купила мені мама після Нового року. Її знайома виїжджала за кордон і дешево розпродавала зайві речі. Проте я лише місяць пограла на фортепіано, про яке давно мріяла. Навіть встигла вивчити кілька мелодій. А далі на нас напав клятий дід Путінг...

Сьогодні ми прочитали, що українські війська звільнили Гостомель. Мама каже, що всі квартири в нашому будинку стоять відчинені. Так їй переказав сусід. Мабуть, там переховувалися ворожі солдати.

Але я вірю, що моє піаніно нас дочекається. Адже я пообіцяла бабці показати, як граю «Щедрика». І навіть загадала собі бажання, аби це сталося на мого день народження у серпні. Тоді за святковим столом ми разом заспіваємо переможні пісні, які тепер постійно слухаємо в інтернеті...

~~~

Малюнок із сайту Миколаївського ліцею № 55. Конкурс «Війна очима дітей» (<http://g4.mk.ua/vijna-ochyma-ditej/>)

Микола КОРНИЩАН

ПАРАДОКС

(уривок з роману)

(Продовження з № 333)

4.

Не наважуюсь іти надмір далеко. Особливо, на цій поки ще первинній квадрі того, що навпростець повинно б бути тривалим відношенням з ним; з тим, хто примушує мене почуватись повністю пригніченою та зануреною у якісь зовсім каверзні відчуття. Бо ж не знаю, що діється насправжки; звідкіль уся ця глибоко афективна прихильність до того, хто мало-помалу віддаляє мене від мого ж власного, зовсім бентежного та майже фантазмагоричного погляду на цей вдосталь заплутаний світ. Вимушує сторонитися постійної тенденції шукати звичайне усамітнення, віддалення від усіх та від всього, зводячи на нівець будь-яку боязнь при гадці, що могла б завдати шкоди комусь-то, коли б насміла ще дещо. Осібно тими днями, які здається, що повторюються. Знову повторюються. Бо ж ми прожили вже усе це. Якнайменше я. Звікувала під впливом чогось-то, чим уже й не можу владати голим чином. Не можу не відчувати, що не одержу жаданої перемоги, якщо не збагну аж до останньої подробиці всі ці вороття та оманливі заклики долі. Цей приплив апоплексії, з яким уже аніяк не вдається змиритись. Винятково після шахових партій, коли, відаючи себе переможеною, намагаюся уторопати домінант, мов форму опосередкованого відображення дійсності, але виявляю, що не можу підсумувати певні подробиці, дочиста доречні, удосталь удало просочені ним якраз у мій розум. Руйнуючи буцім-то найзагадковіші та найтемніші закамарки моєї особи. Увійодячи всередину і вимушуючи мене діяти саме так, як він думає, і так, як бажає, щоби думала і я. Те, що йому справді вдається. Найдужче тепер, коли, доволі легко, він знову, знов просувається тим же пішаком, що знаходиться на лінії тури. Вимушує мене відступати; підвестись врешті-решт, і кинути чашкою з чаєм у стіну нюансу екрю, заплямовуючи ще гарячою рідиною скарпи, забуті побіля ліжка. Змушує волати наодинці, що не можна, ні, мені ж не можна грати аж так погано. Принаймні, не в ці моменти, коли вирішую бути здебільш прямою з ним.

Намагаючись прийти до тями, лягаю навпростець на м'який килим шоколадного відтінку в спальні. Простягаюсь перед ноутбуком і з дикою навіженістю вдаюся до карколомних атак з лівого флангу. Захоплюю його пішака на В4, звільняючи таким чином лінію, що веде прямо до його короля. Дратівною усе ж, при цих обставинах, виявляється його постійна взаємодія з-між тур оборони; та легкість рухливості, яка дозволяє йому блокувати будь-яку негадану атаку. Та стабільна взаємодія, яка наводить на думку, що кожного разу, коли я воруху абищо, він, здається, відповідає подвійними кроками. Так само, як зараз, о третій і 17 хвилин, коли його слон з F4 атакує заразом аж дві фігури; обох моїх коней, яких я аніяк не можу вберегти. А можу лише спробувати виграти мінімум пішака. Тож нападаю та, не осягаючи цього, зненацька вмикаю мікрофон. Щастить однак, що цей сервер, де ми граємо, не дозволяє обміну аудіо-потоків. І це добре. Занадто добре. Адже інакше, почувши моє ривке дихання, почав би кепкувати. Наговорив би хтосьна-що, і бажане і небажане, звільняючи мене від будь-якої сили протесту. Тож, гаразд, це ж подобається, що все зводиться тільки до якихось приватних повідомлень, написаних переважно англійською. Або, у моєму випадку, кодованих саме шаховою мовою. Бо якраз цим займаюся тепер. Саме це я роблю. Чекаю дізнатись, чи зрозуміє усе те, що я зашифрувала у тому повідомленні, якого вислала з поїзда.

Запитую, чи розв'язав логотиф. Чи йому це вдалося. Але виявляю, що він мені не відповідає. Або, скоріше, захоплений грою, зневажає мене та не припиняє нападати на мою даму, яку я двигаю з квадрата у квадрат. Приховуючи її за турою, вживаючи відповідні алгебраїчні позначення, нотую цей хід в один з його тодішніх зошитів. Повертаюся до гри, і в просторі, призначеному для повідомлень, контрастуючи з темною темою веб-сайту, зрештою виявляю його зізнання: «Там нічого немає». «Дещо є, – відповідаю. – Щось головне», – долучаю, коли він захоплює мого коня на Ц3; обстає з атаками і навіть користується тим, що я починаю розслаблятися. Оскільки відчуваю незмірне полегшення, визначивши, що йому не вдається вирішити комбінацію,

зашифровану в раніше висланому повідомленні. Відчуваю себе вільною або, принаймні, звільненою від гніту, який викликало б подальше пояснення своєї ж неточності. Ця миттєва веремія, це нестримне бажання пришвидшити справу; зазначаючи обидві адреси, шифруючи та передаючи їх, і не пояснюючи йому, що по суті означають обидві локації.

Особливо перша. Те місце, куди я ходжу повсякденно. Навіть і днями, коли тільки читаю. Шукаю десятки трактатів з естетики, етики та інших спеціальностей, необхідних моєму професійному формуванню. Хочу вияснити щось важливе, майже шокує. Щось варте викликати підвищений інтерес у свідомості моїх студентів, тим самим кидаючи їм заклик брати участь у майбутніх дослідженнях, навіть і без моїх підтекстів та пропозицій. Відкриваючи їм інші шляхи та, звичайно, направляючи їх до набагато чіткішого та безпечнішого пункту призначення, ніж до тієї точки, до якої зуміла дійти я. У цю теперішність, яка завмерла. Яка повторює той самий час, не даючи мені якраз того, чого б хотілося подеколи. Хотілося б, хоча знаю, що вже пізно. Уже занадто пізно. Бо не зараз, може, ні, не зараз, можна б ще сподіватися на щось зовсім неможливе. Мов, приміром, наше життя відтоді. Той будинок. Наш. Пункт призначення зашифрований у другій адресі. Відправлений поспіхом. Ніби це мало б для нього абиякий сенс. Відправлений з очевидною метою: хочу, щоб він знав усе те, що я знаю. Хочу, щоб відчував якраз те, що і я відчуваю. Особливо в ці моменти, коли нагадую йому про ті слова, які змушують мене задавати собі десятки запитань. Дедалі дратуючі, мучні та без жодної відповіді. Без чіткої відповіді на це химерне запитання: «Хто я?». Пишу йому знов і знов. Точніше, вписую в повідомленнях його ж слова. Кидаю йому виклик і додаю: «Щоб знати, хто я, заглянь за межі цієї гри. Зупинись на мить, і зрозумієш, що до певного моменту ми думаємо майже однаково».

Та щоб засвідчити йому, що усе те, що я пишу, відображається і в нашій особистій дійсності, зосереджуюсь на грі. Опинаясь у досить заплутаному положенні, з якого, як би не старалася, не бачу ані якого виходу. Цей етюд, профільований на моніторі, раптом здається цілком знайомим. Я вже бачила аналогічний розподіл позоставших фігур. Знайшла в одному з тодішніх зошитів. Якраз у цьому записнику, якого зараз тримаю в руці і який, як би дивно це не звучало, випромінює благосний запах мускусу. Цей бальзам, що стає чим більш явним, з кожною новою сторінкою, яку перегортаю поспіхом, поки не знаходжу гру, занотовану 19 лютого 1921 року. Те саме розташування фігур. Ідентичне з цим од-тепер, що проводиться в Інтернеті. Останній його хід. Ідентифікую його одразу ж і знаю, знаю, як повинна б продовжувати. Як і тоді. Так, як грає і він отеперечки. Просто повторює ті самі ходи, зазначені на пожовклих аркушах переді мною. Відтворює все, без жодної ретиради від позначеного опису, якого бачу лише я.

Уважно спостерігаю за кожним його рухом, поки не вловлюю, що моє здивування виникає лише через незрозумілість. З цієї нездатності второпати, що насправді він не піддається імітації, а просто робить кожен крок за якимсь оптимальним кшталтом. Тому що це єдина манера грати зараз, коли мені залишаються лише вісім ходів до нічиєї. Перша моя нічия з ним, те, що для мене рівнозначно перемозі. Результат, про який, звичайно, він ніколи не поспішатиме згадувати. Так як цього не робив ані тоді. Коли я глузувала з нього, іронічно оплакуючи самотність наших царів, забутих на спустошенім полі бою. Коли, що б я не робила, ніколи не уникала можливості образити його, бо тоді знала його занадто добре.

(Продовження на 32 с.)

ПАРАДОКС

(Продовження з 31 с.)

Як і тепер, коли все, все, що пов'язано з його способом існування, залишається таким же. Коли чекаю його капітальної помилки. Тієї, що записана в зошиті. Поспішаючи, бачу, що згоджується на обмін тур. Помиляється, як і тоді. Саме на цьому кроці, коли вже якомога чіткіше можна заприпитати явний баланс. Але не здається. Як і за столом у сквері, коли, мов кусачки для різання, пальці моєї лівої руки огортали зап'ястя його правої руки. Коли він ігнорував будь-які мої нахабства, будь-яку прикрість, зосереджуючись лише на отриманні можливої переваги; демонструючи ту нестримну снагу, яка змушувала мене вірити, що насправді він бореться не зі мною, а лише зі самим собою.

«Я знаю, – пише мені нарешті. – Ми думаємо нарівно, і це вимушує мене бачити в тобі ідеального супротивника», – пояснюється якимось невправно, змушуючи виправляти його, як якогось студента з першого ряду. Відібрати більш підхожу формулу того, що я починаю відчувати дедалі інтенсивніше; щось на зразок «ідеального партнера». Змушує піддаватись якимсь майже юнацьким мріям, допоки його останні слова зобов'язують мене відчувати відразу ж якусь неприємну нудоту. «Королева, яку ти мені дала на залізничному вокзалі, нагадала мені щось», – пише та відключається, залишаючи мене повністю зніченою. Не спроможною відірватися від темно-сірого екрану. Увійти в стан своєрідного паралічу. Окам'янити та боротись і надалі з найхиמרнішими ідеями, які переслідують мене якраз отепер. Протиставитись тому, хто вже навіть ані не існує в жодному з вимірів, доступних на даний час. Залишає самотною і змушує задуматись, чи усе це, що я відчуваю цього ранку, усі ці болісні сум'яття, чи це не просто якась чітка інтуїція, що абсолютно все відбувається лише в моїй свідомості. Що ніщо, вже ніщо з того, що починаю уявляти, не може бути можливим ані в якій реальності. Принаймні, не в нашій загальній правдивості, яка, до речі, існує лише для мене. Як і всі мої спогади з ним, які, хоча вони, знаю, що не є тільки облудними вигадками, оскільки можуть бути підтверджені багатьма предметами, які збереглися в нашому будинку з тих пір. Зосталися там ще й понині. Тривають більше, ніж наше існування; ніж тодішні та теперішні роки. Чим смерть. Через

просту присутність і незаперечну приналежність, зберігаючи живими наші таємні взаємини. Саме це навіть недоступне щось, що важко визнати будь-яким здоровим розумом. Неможливо оправдати або довести з точки зору екзистенціальної логіки. Щось, у що він, особливо він, зі всім його баченням найліпшого шахіста, я переконана, що ніколи не довірятиме. Навіть і не послухає мене до кінця, якщо колись-то поспробую викласти йому усе це. Фотографії все ж, мені цікаво, який вплив зможуть мати його фотографії відтоді. Наші фотографії з тих міст, які зараз, здається, навіть вже й не існують. Мені цікаво, і я майже вже знаю, що він порівняє весь цей абсурд з моїми нібито затіями вигадати усю цю доволі можливу правду. Скаже, що усе це просто якісь дешеві фокуси, зберігаючи водночас його непохитну позицію перед моїми гіпотетичними змовами, щоб вигадати все це існування. Або принаймні, абиякий період існування, якого можна виготовити доволі легко завдяки сучасним технічним засобам.

Не наважиться, міркую. Навіть і не намагатиметься зрозуміти абищо з цієї істини, яка стає все більш очевидною. З кожним його новим підключенням. Завжди, коли бачу його на третім пероні. Чекаючи нічний поїзд. Проявляючи якомога явнішу байдужість і холодність щодо моєї присутності. Ігноруючи мене так, ніби я навіть і не існувала у ці кілька хвилин, скільки триває очікування, у тій мучній напівтемряві. Поряд нього. Аж так близько, що іноді навіть здається, що чую його дихання. Відчуваю приємний запах, ідентичний тому, що все ще зберігається в домі у лісі. Запах його волосся, запах шкіри, який нічим не відрізняється від запаху мускусу, що виділяється в таємних чагарях, якими він колись-то бродив. Спокусливий аромат, якого втягаю та заплющую очі. Просто, щоб відчути його поруч. Просто, щоб відчувати його в мені. Щоночі. Завжди, о тій самій годині. Завжди інакше, щоразу, коли хочу, щоб це дивовижне почуття тривало якомога довше.

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 333)

5.

Екскаватор ДГ прибув нарешті до Сфинту Ґеорґе, і копання каналів розпочалося під наглядом і вказівками інженера Косми. Тобто почалося тим, що інженер зібрав на технічний інструктаж усіх своїх працівників у приміщенні складу матеріалів, що знаходилося на понтоні-спальні.

– Ось, хлопці, – почав Косма якимось весело, але zarazом і дуже серйозно, – це план наших робіт. Підійдіть ближче, – розклав він макет на імпровізованому столі із залізних дверей, покладених на двох бочках з дизельним паливом. – Ми повинні викопати чотири канали шестиметровою шириною і двометровою глибиною, якими тектиме вода з Дунаю на ту пустельну площу, що між селом і морем, з метою стабілізації ґрунту, а головно покрити потім ту площу рослинами. Але проблема рослин не наша, а тих спеціалістів, котрі прибудуть після того, як ми дамо їм необхідну дунайську воду. Цей макет залишається у Раду, щоб він та його товариші позначили віхами, себто кілками, трасу чотирьох каналів, після чого Джіка Мігок і новий наш колега Микола Іванишин, з котрим ви познайомилися вчора, примусять «дичину» працювати. Здається, у нас так прозвали екскаватор ДГ, правда, Джіка?

– Так, товаришу інженер. Називаємо його дичиною, або диким буйволом, бо цей екскаватор «дзюбає» землю і кожного разу зачерпує своїм ковшем два кубометри.

– Правда. А це означає, що ви обидва з Іванишиним копатимете успішно, перевиконуватимете план і заробите цілком заслужені щомісячні премії. Бажаю вам успіху! У Катирлезі я ще буду до післязавтра і будь-які неясні питання, пов'язані з каналами, вирішимо разом.

– Значить, що післязавтра покинемо й ми Сфинту Ґеорґе, так? – поцікавився молодий технік Раду.

– Певна річ, – посміхнувся інженер Косма. – Я знаю, що ти ждеш нетерпляче бути знов біля своєї чарівної дружини, але мусиш повернутися до Сфинту Ґеорґе

разом зі своєю бригадою, щоб можна було почати копання великого каналу.

– Це коли буде?..

– Коли Мігок та Іванишин закінчать копати оці короткі чотири канали. Надіюся, що до наступної весни, ну, до літа.

А я приїжджатиму сюди щомісяця або коли буде необхідно, щоб діяльність розгорталася нормально.

Радулова бригада взялася зараз же міряти й зазначати кілками на терені коротший канал, довжиною 1050 метрів і до вечора закінчили.

– Ми, дядьку Джіка, своє діло зробили, – заявив Раду. – Завтра вже можете приступати з «дичиною» копати перший канал. А ми тим часом поставимо віхи й на решта майбутніх каналів.

– Браво, Раду! – похвалив його інженер Косма. – Отже, ти зі своїми хлопцями завтра зможеш закінчити роботу, так? Бачите, що означає мати молоду жінку? Спішиш до неї... – далі інженер повернувся до Мігока: – Джіка, починайте рити не від Дунаю, а з протилежного кінця.

– Розуміється, товаришу інженер. Коли докопаємо до Дунаю, щоб його води мали що заливати.

– Так, хлопці. Завтра вранці – до роботи! Буду і я присутній, коли екскаватор ДГ зачерпне перший ківш.

Увечері всі члени констанцької бригади вийшли на пиво. На подвір'ї «Буфету» були вільні лиш два три столи, за решту засіли рибалки, котрі повернулися з роботи. Було там весело, пилося здебільшого розливне пиво кухлями, бо до Сфинту Ґеорґе не дуже часто привозили пиво. Але декотрі зберігали свій звичай і пили спиртне. За двома столами грали в карти, в так званий *шептік*.

– Ми що будемо пити? – запитав Мігок Миколу Іванишина. – Пиво?

– Та пиво, бо в цю духоту хочеться пива. Іду стати в чергу, бо я молодший.

– Гаразд. А доти я пошукаю вільний стіл. Але, бачу, важко знайти. А ось скраю за столом сидить лиш один чоловік, сядемо біля нього.

Джіка Мігок сповнив недавно п'ятдесят три роки й працював у галузі меліорації від самого заснування констанцького підприємства, як і інженер Косма; всі поважали його, головно тому, що «дядько» Джіка розумівся на всіх знаряддях та устаткуваннях їхнього підприємства.

(Продовження на 34 с.)

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Продовження з 33 с.)

А відколи імпортували голландський екскаватор ДГ «дядько» Джіка став «володарем» нового екскаватора і назвав його «дичиною», або «диким буйволом», завдяки його силі й незвичним рекордам.

Після двадцятихвилинної черги Микола Іванишин приніс до столу чотири кухлі пива.

– Я взяв по дві гальби, бо черга велика й не хочеться стояти двічі.

– Ну, а якщо ти купив пиво, я піду купити ковбасок.

– Ні, дядьку Джіка, сьогодні запросив я вас до «Буфету», а ви запросите мене наступного разу. Взяти по п'ять-шість ковбасок, так?

При решітці, на якій смажили ковбаски та різну рибу, не було черги, і Микола Іванишин повернувся швидко. Між часом чоловік, з яким були вони за столом, пішов геть, і вони залишились удвох.

– Будьмо! – підняв Мігкок кухоль і цокнувся з Іванишином. – За наше знайомство і за нашу успішну роботу!

– Я радий нашому знайомству! Від вас матиму змогу багато чого навчитися, бо досі я працював лише водієм.

– Я радо поділюся з тобою своїми знаннями.

– Дякую, дядьку Джіка!

– Отже ти, Миколо, з Бухареста, так?

– Тільки віднедавна, бо родом я з Буковини, зі Златни, що в Сучавській області.

– Ну, я теж не з Констанци, а з Ґалацу, але оженився в Констанці й осів там. А ковбаски, бачу, смачні, були б ще ліпші, якби в «Буфеті» замість гірчиці дали гострого перцю.

– Але й гірчиця гостренька.

Якийсь час їли мовчки, але коли закінчили й почали пити другий кухоль, Мігкок сказав:

– Хай буде нам, Миколо, на здоров'я! Наступного разу ти будеш моїм запрошеним. Але підожди. Ти казав товаришеві інженерові, що ночуватимеш постійно на понтоні, так? То не дивно, що Косма зрадив, він навіть сказав, що в такому разі наш склад матеріалів, який на тому ж понтоні, матиме свого сторожа. То правда й зовсім непогано. Але що ти там їстимеш, бо в «Буфеті» лиш увечері можна щось поїсти і то не вартує, бо занадто дорого.

– Не знаю. Може, знайду хоч би обідати у когось у селі.

Микола Іванишин не говорив Мігкові, що понтонер Мітіка Вареник обіцяв розв'язати питання харчування, бо не був певний, що той таки вирішить цю проблему.

– Місцеві згодні годувати когось, лише якщо вони винаймають тому «скурсантові» чи робітникові й кімнату. Але я поговорю зі своєю «бабкою» Анною, у якої живу, і попрошу, щоб прийняла й тебе на обід та на вечерю. А вона чудова ґаздиня. Вільних кімнат нема в неї. В одній живуть два «скурсанти», в другій я, а вона переселилася у літню кухню. Я так і скажуй, що де обідають три, є місця й для четвертого. Розуміється, за гроші. 12 леїв у день. Хочеш?

– Аякже. Я вдячний вам, дядьку Джіка.

Малюнок Василя СОКОЛЮКА

Раду і його бригада, закінчивши своє діло, покинули Сфінту Ґеорґе й повернулися в Констанцу, а інженер Косма ще залишився, доки почали копати перший канал. Задоволений початком робіт, поїхав і він, обіцяючи, що повернеться невдовзі.

А в піщаному ґрунті копалося легко, доки ківш екскаватора доходив до твердої землі, але й тоді «дичина» працювала чудово, хоч, що не кажіть, копати рів глибиною у два метри й шириною в шість – таки серйозне діло.

Микола Іванишин навчився швидко орудувати екскаватором і лише через два дні, можна сказати, він приручив «дичину». Мігкок радів:

– Браво, Миколо! Нарешті житиметься й мені легше, якщо працюватимемо удвох на екскаваторі. Бо дотепер я був сам, без зміни, і, знай, нелегко одному на цьому дикому буйволі. Якби то день-два чи тиждень, ще нічого. Але якщо йдеться про велике будівництво, яке було минулого року в Манґалії, од-

ному важко, і тоді перевтома дається взнаки. Щоб не говорити, що ДГ таки небезпечна дичина і жде твоєї помилки, щоб покарати. Я вказав тобі, які саме небезпеки, не так?

– Так, дядьку Джіка, за що я вам щиро вдячний.

– Та нема за що дякувати, бо то й на моє благо.

А я пропоную, щоб якийсь час ще працювати нам удвох, а потім, якщо схочеш, будемо працювати по змінах: один день – я, один – ти. Але побачимо потім. Зробимо так, щоб було вигідно для обох; може, навіть один із нас – зранку, а другий – після обіду.

– Гаразд, дядьку, побачимо тоді. Але тепер я хотів би працювати ще кілька днів удвох.

– Те я й казав. Не залишу тебе самим, доки не станеш справжнім володарем «дичини», скільки б вона не опиралася.

Працювали вони вдвох ще майже тиждень, але здебільшого Микола Іванишин під наглядом Мігока, доки той, задоволений прогресом свого колеги, заявив:

– Уже, Миколо! Період практики на будівництві, як кажуть, закінчився успішно: для тебе екскаватор ДГ не має вже ніяких секретів і тому можемо перейти працювати змінами. Я пропоную копати нам ще якийсь час так: один – зранку, а другий – після обіду, бо через літню духоту, помітив і ти, нелегко орудувати «дичиною» від сходу до вечора. Ти згідний?

– Згідний, дядьку Джіка, – запевнив Іванишин.

– Ну, й добре. Тягнімо жеребок, щоб знати, котрий із нас піде копати завтра вранці, а хто після обіду.

– Гаразд, дядьку Джіка. А я ще пропоную працювати один тиждень так, як встановить жеребок, а наступного тижня помінятися: хто копав уранці, копатиме після обіду, і навпаки. Той, котрий з нас буде в післяобідній зміні, увечері повинен заправити екскаватор соляркою, щоб наступного ранку був готовий до роботи. Гадаю, що найкраще заправляти в кінці кожного робочого дня, ні?

– Певна річ, Миколо. Мені подобається, що ти вмієш планувати.

Копання першого каналу лише на перший погляд здалося простим і без особливих труднощів. Дві проблеми завдали клопоту екскаваторникам. Перш за все, береги, тобто стіни каналу, через те, що до певної глибини копалося в шарі піску, тому стіни не могли бути перпендикулярними до дна каналу, а похилими, бо інакше пісок просто зсувався назад у

котлован. Тому екскаваторники пробували здійснити сталість стін не тільки їхнім кутом, а й накладанням поверх піску сирої землі, зачерпнутої з дна каналу. Другим їхнім ворогом теж був пісок. Цього разу після закріплення він не зсувався, а був заметений із «сагари» сильним вітром, котрий у Сфінту Ґеорґе дме іноді кілька днів підряд. І тоді Мігок та Іванишин констатували, що майже половину з викопаного ними напередодні піщана хурделиця занесла піском, який вони мусять знов викидати із щойно викопаної частини каналу. Хоч і сердилися, що їм стається, як колись Майстрові Маноле¹, котрому те, що будував він удень, валилося вночі, екскаваторники завзято вірили, що перший канал зможе наповнитись дунайською водою через півтора місяці, не пізніше.

«Бабка» Анна, як називав її пестливо Джіка Мігок, погодилася годувати Миколу Іванишина у себе, а то навіть запропонувала, щоб він переселився до неї після звільнення кімнати, але Миколі Іванишинові жилося добре на понтоні-спальні й він відмовився, покликаючись на те, що він нібито повинен сторожувати склад матеріалів, що на тому ж понтоні. Але якби злодії навіть і спробували зламати залізні двері складу, то лунав би такий заглушливий грюкіт залізя, який би почули не лише на сусідньому понтоні, а й у міліції та й у будці караульного прикордонника, що знаходилася за кількадесят метрів від складу. Але у Сфінту Ґеорґе давно не було ніякої крадіжки, крім того, в складі не було матеріалів, які привабили б злодіїв, ну, хіба що бочки з паливом.

А Микола Іванишин був справді задоволений, що живе на понтоні-спальні, а це, з одного боку, творило йому заспокійливу обстановку, бо існує якесь місце «тільки його», а з іншого, на понтоні він мав ті приємні хвилини, коли залишався тільки зі своїми думками, коли розмовляв сам із собою, мріяв і складав плани на майбутнє періодом, бо після закінчення робіт не планував осісти у Сфінту Ґеорґе. Коли вдасться йому покрити суму, встановлену судом, він повернеться працювати в БТП, зрозуміло, якщо Шербан Марін ще схоче прийняти його. Микола Іванишин намічав навіть написати Даніелі, щоби приїхала в Дельту із хлопцями на якихось два тижні – у дітей все одно ще канікули, а на понтоні, слава Богу, – вільних спалень скільки хочеш. Так-так, напише їй таки цього вечора.

(Далі буде)

¹ **Майстер Маноле** – герой однойменної румунської народної балади про майстра, котрий будував церкву. Але те, що збудовував він удень, руйнувалося вночі. І тривало це так доти, поки Маноле не пожертвував свою любу дружину, замурувавши її в одну із стін храму.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ПРИГОДИ ХОРОБРОГО ОПРИШКА ГРИГОРІЯ ПІНТІ

(Повість)

(Продовження з № 333)

5. ДИКА ПОЛЯНА

Дику Полянну обходили всі подорожні. І вівчарі не заходили сюди з отарами... а саме через що, ніхто не міг сказати.

Так, чули від дідів-прадідів, які у свою чергу, чули від своїх пращурів, що Дика Поляна – прокляте місце. Тут живуть злі духи – нащадки Чорного Драка¹ та Дрекойки², з якими ліпше не мати до діла.

Одного разу Григор та Драгомір, шукаючи молодих розгалужених яворів, щоб зробити вила, зайшли на Дику Полянну, аж до криниці, в яку витікала вода з-під великої скали. Біля цієї криниці вони попоїли, напились води, навіть і позасинали на годину, але не бачили жодного злого духа.

Правда, вони навіть і не відали, що зайшли на Дику Полянну. Коли повертались, то вівчарі їм сказали, що туди не заходить ніхто, бо там живуть злі духи.

«Значить, ми святі, і злі духи не сміли торкатись нас...» – розсміявся Драгомір.

«Та де, ми ще зліші від них, тому й не посміли чіплятись нас...» – додав Григор.

«Ой, легіні, не жартуйте з такими ділами...» – перехрестився старий вівчар Николай Кепта.

Потім, через кілька днів, він розповів їм про Василя Штефанового, який так само, як і вони, не вірив, що злі духи живуть у Дикій Полянні, дав залужку³ з Олексою Бервеньом, на два барани та бербеницю бриндзі, що переспить ніч серед Дикої Поляни.

«І переспав?» – поцікавились парубки.

«Переспати переспав, але перемерівся на якогось дикуна...»

Григор чув цю історію і від свого дідуса Флоріна.

Вранці, коли Василь Штефанів пішов до колиби Олекси Бервеня за баранами та бербеницею з бриндзею, той розсміявся, і сказав, що не дасть йому ні баранів, ні бриндзі, за таке дурне діло. Бо що то

переспати ніч на якійсь там поляні, про яку баби розплескали, що нечиста...

Штефан розсердився і сказав Олексю, що, якщо не дає йому обіцяне, то найде й сам переночує одну ніч серед Дикої Поляни. Олекса погодився і пішов ночувати серед поляни, але більше його ніхто не бачив. Пропав, наче у воду впав, а через два роки знайшли неподалік поляни Олексів черес зі золотими царськими червінцями.

Одні говорили, що його вбив Василь Штефанів, інші, що нечиста сила замордувала, а як то було насправді, тільки Господь знає.

Василь Штефанів від того дня став якимось мовчазним, відлюдним, покинув дружину й сім'ю та жив у лазах, де викопав собі землянку...

А ще й дідусь Флорін розповідав Григору про Йону Костю, який заблуdivши зайшов на Дику Полянну, а там шойманки⁴ танці розвели, а коли побачили парубка, то затагли до танцю, і так закружляли його, що аж у повітря підняли. І хтозна куди повіяли б його, але тягаючи то вліво, то вправо, на його грудях розірвали сорочку і, коли побачили святого дерев'яного хрестика на льняній нитці, шойманки відпустили його, а він з висоти так бебехнувся об землю, що зламав ногу та зістався, бідолаха, хромим. Опісля так і прозвали його – Йон Хромий, а інші ще звали його – Йон Силбатіку⁵.

Також старожили пам'ятали пригоду з бідною Ануцою Бодоланихою, яка була гугнявою та хромала на ліву ногу. Одного разу пропали її кози, і вона пішла по їх слідах, які повели її до Дикої Поляни, де і знайшла своїх трьох кіз – паслись серед поляни разом з чорним цапом, який не хотів відставати від кіз, тому Ануца пригнала і його додому, думаючи, що то цап котрогось зі господарів села. Але в селі не мав ніхто чорного цапа, зате цап перекидався на півня і кукурікав серед ночі, на kota, якому пирскали іскри з очей, на собаку, який гарчав несамовито на прохожих, які запізнались в корчмі, і навіть на гарненького, чепурного домнула⁶, який залицявся до дівчат.

¹ Драк – чорт.

² Дрекойка – чортиця.

³ Дати залужку – битись об заклад.

⁴ Шойманки – злі феї.

⁵ Силбатік – дикий.

⁶ Домнул – панок.

– Ліпшого місця для зустрічі, окрім Дикої Поляни, ти не міг знайти, чи не так? – зустрів Драгомір Григор.

– Тільки не говори, що тобі страшно... як бачу ти не сам... хто це з тобою? – запитав Григор.

– Хіба не впізнаєш їх?

– Та... здається, десь зустрічав... – вагався Григор.

– Це ж Нікоаре та Стефан Флоря з Шуґетаґу, яких граф Ґашпар Десі, на сигітському ярмарку вішати збирався. Ти ж сам їм мотузки з ший познімав. Відтоді ховаються лісами від панських лайдаків.

– Та це ж ви, братця? Я ж не впізнав вас.

– Ми! – відповіли брати.

– А ти куди блукав, що так забарився, ми тебе вже зараз цілий тиждень чекаємо, вже збирались найнятися вівчарити...

Григор хотів розповісти їм про Драгутину, але передумав. Може, і не повірили б у його «пацанію»⁷.

– Та діло мав по той бік Тиси!

– Ага, а знаєш, що тебе шукають жандарі з воськом⁸?

– Догадуюсь, – відповів Григор.

– Зять підлабузника, якого ти вишкарив, і від якого взяв коня, ніхто інший, як капітан в царській кавалерії... Нодь всім хвалиться, що своїми руками повісить тебе на сигітській торговиці.

– Якщо зловить, то хай вішає, – знизав байдуже плечима Григор.

– Тебе панські луципери та жандарі «Розбійником» прозвали: «Пінтя Розбійник! Хто скаже, де ховається Пінтя Розбійник, отримає 30 золотих, хто вб'є його, отримає 50, а хто зловить живим сотню!».

– Я й не відав, що така дорога моя шука, – розсміявся Григор. – Ну, і ніхто не хоче заробити ці гроші?

– Покищо ні! Тебе бідняки «Хоробрим» називають – «Пінтя Хоробрий! Заступиться Пінтя Хоробрий за бідного чоловіка і знищить панів! Навіть співанки про тебе почали складати.

– Ану, дивись! А чи варт я того?

– Та, мабуть, і варт, але...

– Що?

– Ти заступився за бідну дівчину, але їй ніяка хосна з того, бо жандарі взяли її, разом із хворою матір'ю і заперли у сигітську темницю, допитують, щоб видала де ти ховаєшся, думають, що вона твоя наречена!

Григор стиснув кулаки й прошептав грізним голосом:

– Треба бідних рятувати!

– Треба, треба, – погодились брати Флоря і Драгомір.

(Далі буде)

⁷ Пацанія – трафунок.

⁸ Восько – військо.

СПІВАНКА ПРО ПИНТЮ

Коли замок мурували та для королиці,
Заплакали в нашій селі дівки й молодіці.
Казав Пінтя, що не буде на панів робити, –
Забрали го у темницю, зачали го бити.
Ой темниця мурована, високої мури,
Сидять у ній легіники одної натури.
Сидить Пінтя у темниці, сидить Пінтя в журі,
Бо не знає, як утечи з-за високих мурів.
Сидить Пінтя у темниці на дубовій лавці,

Та він пише на таблиці писемце білявці:
«Продай, продай, дівчинонько, коня вороного
Та викупи із темниці Пінтю молодого».
Ой продала дівчинонька коня та й корову –
Викупила із темниці Пінтю та й цимбору.
Зозулиця покукує, дуб ся розвиває,
Ходить Пінтя молоденький, панів розбиває.
Змурували люди замок, король зрадувався –
Стрілив Пінтя із канона, і замок розпався.
Із канона Пінтя стрілив, добре в замок вцілив.
«То вам, пани, за темницю, за людську бідицю».

Із збірника:

Іван Сенько «Ходили Опришки»

Володимир АНТОФІЙЧУК

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯ

Оповіді про основи християнського віровчення

ПРИТЧІ ІСУСОВІ

(Продовження з № 333)

Блудний син

Ми часто грішимо і, согрівши, самі розуміємо, що вчинили недобре. Але недостатньо відчувати, що наші думки і вчинки грішні, треба ще покаятися у своєму гріхові, просити прощення у Бога і в тих, кого ми скривдили, старатися більше не впадати у гріх.

Ось яку притчу про покаяння розповів Ісус Христос, щоби пояснити Боже милосердя.

Було у багатого чоловіка два сини. Молодший не захотів працювати в родинному маєтку і попросив батька віддати ту частину майна, яка мала дістатися йому у спадщину. Батько виконав його прохання, і син з багатством пішов у далеку країну, де швидко промарнував своє майно на гріховні й недобрі вчинки. Коли ж у нього нічого не залишилося, у тій країні настав голод. Довелося за безцінь найнятися пасти свиней в одного чоловіка. Голод так мучив нового свинопаса, що він був би радий насититися кормом, приготованим для свиней, але бідолашному і цього не перепало.

Упавши у відчай, він почав думати: «У мого батька стільки робітників, і всі вони нагодовані, а я тут помираю з голоду. Піду додому і скажу йому: «Батечку, я згрішив перед Богом і перед тобою і не гідний називатися сином твоїм, візьми мене в найми».

По тих словах зібрався і пішов додому, до свого батька. Той чекав на нього, а як побачив здалеку, зрадів, вийшов назустріч, обняв сина і поцілував. А син каже: «Прогрішив я, отче, перед Богом і перед тобою». Але батько сказав: «Принесіть найкращий одяг, одягніть його, дайте перстень на руку, а на ноги – м'яке і зручне взуття. І забийте відгодоване теля: будемо їсти й радіти поверненню сина мого».

У цей час з поля повернувся старший син. «Що це означає?» – запитав він слугу, почувши музику і спів. Слуга розповів, що повернувся молодший брат, а батько підготував йому таку зустріч.

Розгнівався старший син і не захотів увійти в дім. Батько кликав його, але той почав дорікати батькові за несправедливість до себе: «Скільки років я сумлінно працюю і завжди слухаюся тебе, а ти не дав мені й маленького козеняти, щоби я повеселився з друзями. Коли ж з'явився син твій, що промарнував усе майно, ти забив для нього відгодоване теля». «Сину мій, – відповів йому батько, – ти завжди зі мною, і все моє – твоє. Але як же не радіти й не веселитися, коли брат твій був мертвий і ожив, пропав був і знайшовся».

Бартоломе Естебан Мурільйо. Повернення блудного сина додому (біля 1671 р.)

Притча ця про блудного (тобто неслухняного, свавільного) сина показує, з якою радістю і прощенням Небесний Отець приймає будь-якого грішника, котрий приходить до нього з покаяттям.

Кожний із нас дістає від Бога багатство так, як отримав блудний син від батька: здоров'я, здібності до навчання, талант чи здібності. Коли ми погано використовуємо дані нам Господом дари, ми робимо так, як і блудний син, котрий протратив батьківський спадок. І часто злі наші вчинки призводять до нещастя, горя, біди. Ми нарікаємо, що люди нас кривдять і Бог нас забув. Але...

Згадаймо, як наважився блудний син повернутися до батька свого зі словами покаяння.

Християнські читання

Як треба каятися і просити у Бога прощення? Цьому навчає нас церква, котра встановила для всіх християн Таїнство покаяння – сповідь.

Коли дитині виповнюється сім років, тобто коли вона вже починає розуміти, що таке зло, кожного разу перед тим, як причаститися Святими Таїнствами, вона повинна сповідатися, розповісти Богові перед священником, в чому вона согрішила.

Священник слухає нашу сповідь, як свідок перед Богом, дає нам корисні поради й потім читає молитву, котрою нам прощаються наші гріхи. Владу прощати гріхи сам Господь Ісус Христос передав своїм учням і апостолам, а від них її дістали наші єпископи й священники.

Ідучи до сповіді, ми повинні ретельно підготуватися, пригадати все недобре, що зробили, попросити від усього серця прощення в усіх, кого ми могли чим-небудь скривдити.

Якщо ми навмисно приховаємо який-небудь поганий свій вчинок, то сповідь наша буде недійсною і провина наша тільки збільшиться. Найголовніше ж – це щиро каятися за свої гріхи і всіма силами старатися з Божою допомогою їх позбутися.

Милосердний самарянин

Слово *ближній*, тобто *близький*, часто звучить у нашій мові, церковній чи побутовій. Як нам дізнатися, хто наш ближній? Відповідь на це запитання дає притча про милосердного самарянина.

Якось один законник запитав Ісуса: «Учителю, що мені робити, щоб вічне життя досягнути?» А Ісус мовив до нього: «В законі що написано? Як там читаєш?». А той відказав: «Люби Господа, Бога твого, всім серцем своїм, усією своєю душею і всією силою своєю і всією думкою своєю; а ближнього свого, як себе самого». «Ти правильно відповів, – сказав Ісус, – роби це й будеш жити». Однак законник, не зумівши вгамувати власну гординю, запитав знову: «А хто мій ближній?». Тоді Ісус розповів притчу.

По дорозі з Єрусалиму до Єрихона один чоловік, очевидно, єврей, був жорстоко побитий і пограбований розбійниками. Сам цей шлях у давнину справді вважався вкрай небезпечним, і слухачі притчі чудово знали про ті перешкоди, які там траплялися.

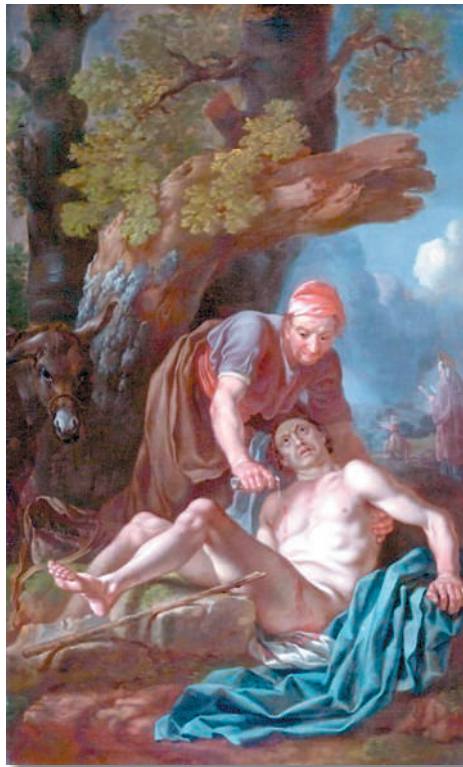
Отже, побита, пограбована, поранена, покинута напризволяще людина опинилася на межі життя і смерті. І саме тією ж дорогою, де стався злочин, ішов священник, а за ним левит. Кожен із них служив при храмі. І обидва служителі Божі, бачачи побитого свого одноплемінника, не допомогли йому, тобто не виявили милосердя.

А ось тією ж дорогою ішов самарянин, який, побачивши покинуту на дорозі безпомічну людину, надав їй допомогу, допровадив до готелю й оплатив послуги.

У притчі особливе значення має те, що милосердя виявляє самарянин, тобто людина іншої віри, інших релігійних переконань. Самаряни – це частина єврейського народу, що відокремилася в силу певних історичних обставин. Вони створили свою своєрідну релігію, побудували свій храм, і розвивали свою культуру. Благодетелі єврей розглядали самарян як відщепенців, як людей негідних. Для єврея все, що пов'язано із самарянами, – це осквернення і приниження. Але саме самарянин робить те, що приписує Закон Божий.

Оповіді притчу, Ісус Христос запитав законника: «Хто з цих трьох, на твою думку, був ближнім тому, що потрапив розбійникам у руки?». Законник відповів: «Той, хто вчинив над ним милосердя». Тоді Ісус сказав до нього: «Іди і чини так само».

Притча про милосердного самарянина нагадує нам, християнам, що не можна ділити людей на ближніх чи не ближніх, а треба робити так, щоби люди, хай іншої віри, поглядів чи національності, сприймали нас своїми ближніми.

Френсіс Гейман.
Добрий самарянин (до 1752 р.)

(Далі буде)

Не летіть в Україну, лелеки,
Не летіть, мої любі, до нас,
Залишайтеся жити далеко,
Бо сьогодні нелегкий в нас час.

Синє небо спаскудила хмара,
Чорна хмара десанту з Москви.
По землі лізе руська отара,
Свою Неньку рятуємо ми.

Не збагне ані птах, ні людина,
Чого мало їм в власнім краю.
Чи сподобалась наша долина,
Чи хатина в селі у гаю.

Увірвались у нашу країну
Уночі, коли люди ще сплять.
Розбудили велику родину
Та ракетами землю бомблять.

Весь народ підійнявся до бою,
Мов одна велетенська сім'я.
За країну свою ми стіною
Станем, брате, разом ти і я.

.....

Вірю в те, що війна закінчиться,
Ми покажемо гідність в бою.
Я покличу вас знову, лелеки,
У квітучу країну свою.

(З народної пісні)

